

72 | PROSJEKT RAPPORT

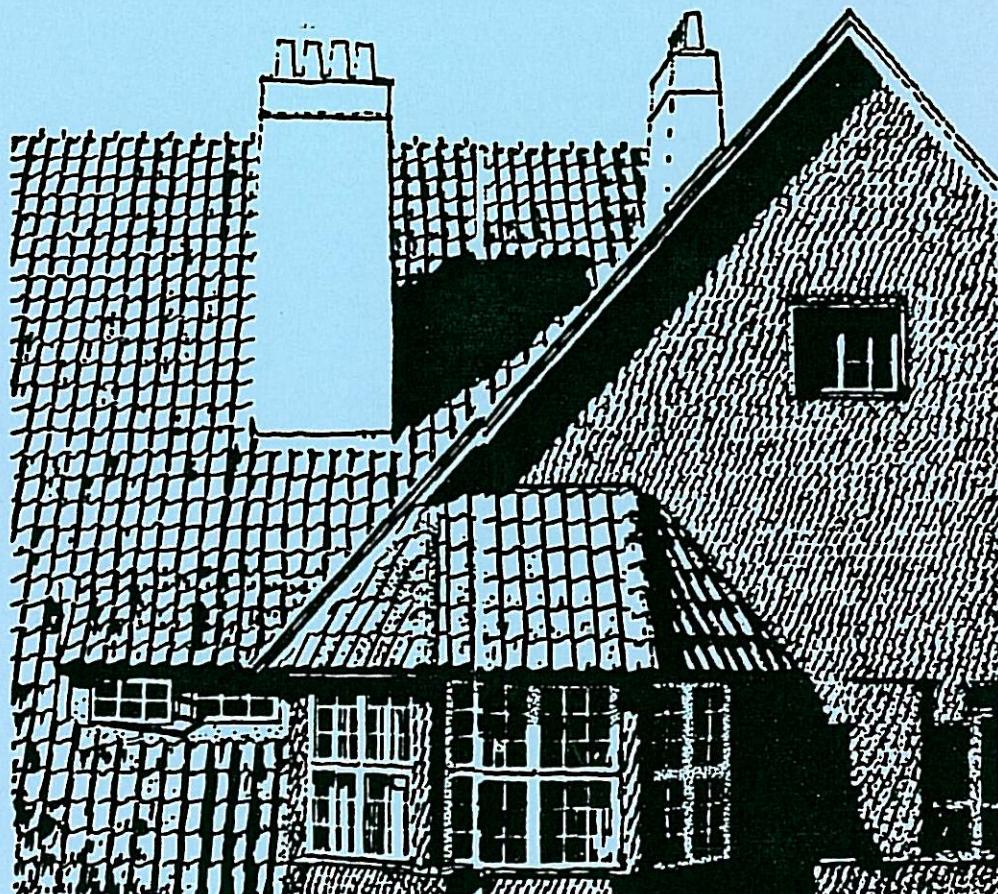

BYGGFORSK

Norges byggforskningsinstitutt

Ole Gulbrandsen

Boligstandard for enslige Boligønsker og behov på 1990-tallet

Norges byggforskningsinstitutt 1990

Prosjektrapport 72

Ole Gulbrandsen

Boligstandard for enslige Boligønsker og behov på 1990-tallet

Prosjektrapport 72
Boligstandard for enslige
Boligønsker og behov på 1990-tallet

ISBN: 82-536-0352-5

© Norges byggforskningsinstitutt
Forskningsveien 3 b, Postboks 123 Blindern
0314 Oslo 3
Telefon: (02) 46 98 80
Telefax: (02) 69 94 38

Omslagsillustrasjon: Faksimile fra Kaj Nyman: Husens språk,
Nordiska institutet för samhällsplanering, 1989

FORORD

Store grupper av befolkningen har i dag bedre boligstandard enn for åtte-ti år siden. Også aleneboende har fått en bedring, men har vært blant dem som har hatt mest i ta igjen. De har i hele etterkrigstiden "stilt bakerst i køen" med hensyn til å kunne skaffe seg en god og rommelig bolig. Etter mye arbeid er toroms standarden gjennomført som minstestandard. Fortsatt er den ikke fullt ut sikret, - for eks har Oslo kommune i 1988 opphevdt det tidligere forbudet mot å bygge ettromsboliger til enslige. I en rapport om ensliges inntekt og forbruk (SSB 1989) er det konkludert med at enslige første halvdel av 80-tallet synes å ha blitt hengende etter par uten barn i økning i boligstørrelse. Men ser vi på hele tiåret, har imidlertid også enslige bedret sin boligstandard i løpet av åttiårene.

I dag er det blitt aktuelt å stille nye krav. For det første er det å bo alene noe endel bare gjør i visse faser av livet. For det andre vil det, uansett hvor mange medlemmer en husholdning har, være aktuelt med å ha familie eller venner på overnattingsbesøk, og derfor ønskelig med ekstra soverom. Fritidsaktiviteter og arbeid krever også plass i boligen. Den teknologiske utviklingen fører med seg nye behov som har betydning for boligutformingen. Det er mulig at vi får en utvikling med mer utstrakt bruk av boligen som kontorarbeidsplass, ikke minst i forbindelse med den økte utbredelsen av de "personlige datamaskinene", kfr. utviklingen i USA. Dette vil påvirke boligkjøpet.

I første halvdel av 80-tallet ble Husbankens normer slik de var utformet i de såkalte Husbankbladene, fjernet. For den store gruppen aleneboere var dette uheldig. Husbankens regelverk tjente som beskyttelse mot bygging av undermåls boliger. Siden aleneboere ofte bor i boliger som andre enn de selv har bestemt utformingen av, er regler nødvendig. - I dag bygges mange småboliger, særlig i sentrale strøk, som det senere vil koste stor innsats å komme bort fra. - Både bestrebeler for å komme bort fra fortsatte mangler ved standarden og nye krav vil påvirke utviklingen i 1990-åra. I tillegg endres befolkningssammensetningen og den voksne befolkningen i yrkesaktiv alder øker kraftig. Disse to faktorene, nye krav og endringene i befolkningen, vil ha stor betydning for hva som skjer på boligmarkedet i tiårsperioden. - Rapporten er sprunget ut av en langvarig kontakt mellom Norges byggforskningsinstitutt og Ensliges Landsforbund, som også har gitt viktige kommentarer til den.

INNHOLD

1. Innledning.....	7
2. Hvem er de yrkesaktive aleneboerne?.....	12
3. Ensliges inntekter 1982 - 1987.....	17
4. Boligstandarden.....	27
5. Boligønskene.....	44
6. Boligbehovet 1990-2000.....	57
 Bilag 1	70
Litteratur.....	74

1. INNLEDNING

Formålet med denne rapporten er å vise hva yrkesaktive personer som bor alene vil trenge av bolig i årene framover. Dette gjøres ved å se på hvordan de bor i dag, hva de ønsker av bolig og tar sikte på å skaffe seg, og hvor mange de blir.

Enslige generelt, i betydningen alle som ikke er gifte, er en blandet gruppe. Blant de yngre er det mange ugifte. Mange av dem bor som par i ugift samliv, og en stor del av dem kommer sannsynligvis til å gifte seg senere. Blant de eldre er det mange tidligere gifte, særlig enker. Ulik alder og livsfase gir store forskjeller mellom dem. Gruppen som denne rapporten handler om, er de som bor alene og har et yrke. Vi har satt grensen for dette til minst 20 timer pr uke.

Av ca 1.31 million personer minst 20 år som ikke er gifte, bor omrent 506 000 eller 39%, alene. Dette er beregnede tall for 1989.

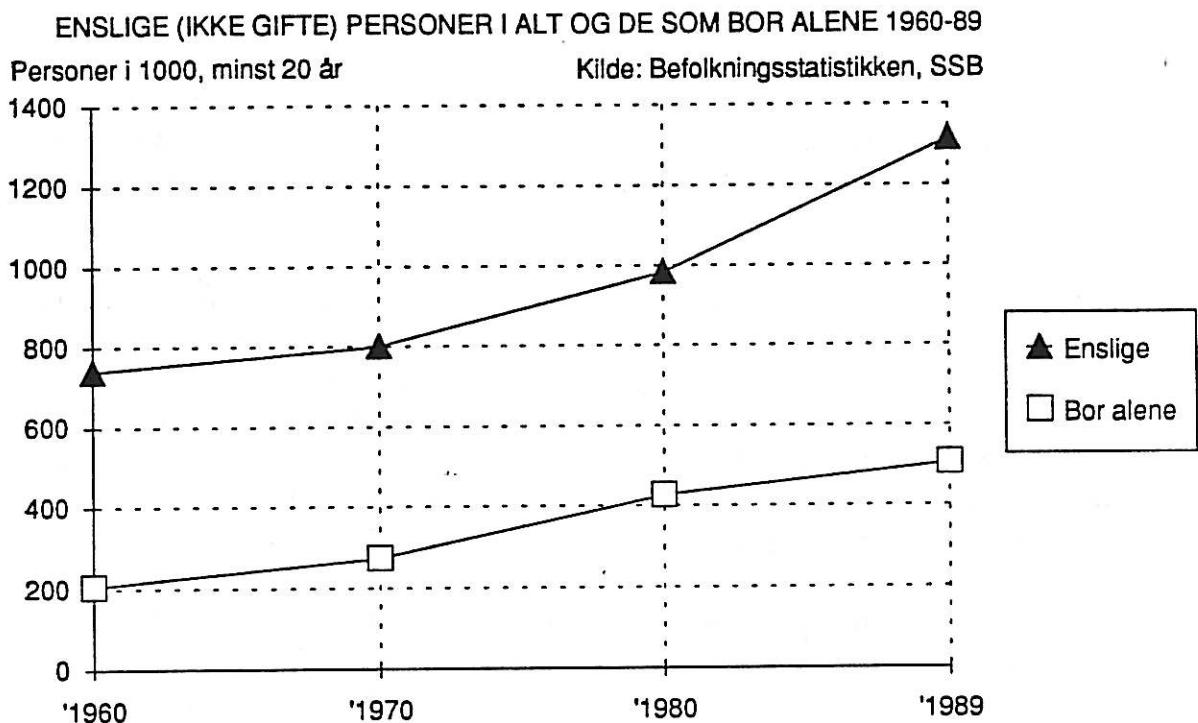
Beregningene er gjort ut fra andeler som bor alene av de som ikke bor i par og med en vekst i andelene på 5% fra Folketellingen 1980.

Beregningsmåten er tatt med i bilag bak i denne rapporten.

I 1970 var det 274 000 som bodde alene. De utgjorde 34% av alle enslige. I tiårsperioden deretter steg antallet aleneboere sterkt. I 1980 var de kommet opp i 426 000, en andel på 43% av alle enslige. Med våre beregninger av antallet i 1990 har veksten på 80-tallet vært langt lavere, nemlig bare 9 000 pr år mot hele 15 000 pr år på 70-tallet. Andelen alene av alle enslige er gått tilbake. Dette reiser noen viktige spørsmål: Har det blitt vanskeligere å skaffe bolig på bare en inntekt? Er det blitt flere samboere? Er det blitt dårligere boligdekning for enslige? Eller er det aldersfordelingen i befolkningen som tilsier færre aleneboere? – Er det bygd for få boliger?

Det er vanskelig å gi sikre svar på disse spørsmålene. Heller ikke kan boligstandard sees adskilt fra spørsmålet om boligdekning. En befolkningsgruppe bor ikke bra selv om alle med bolig bor godt, men mange av dem ikke har bolig. Et stykke på vei ser det ut som dette er en aktuell problemstilling for ensliges boligsituasjon i dag. I kapittel 4 om boligstandarden skal vi også gå nærmere inn på boligdekningen.

Figur 1.1

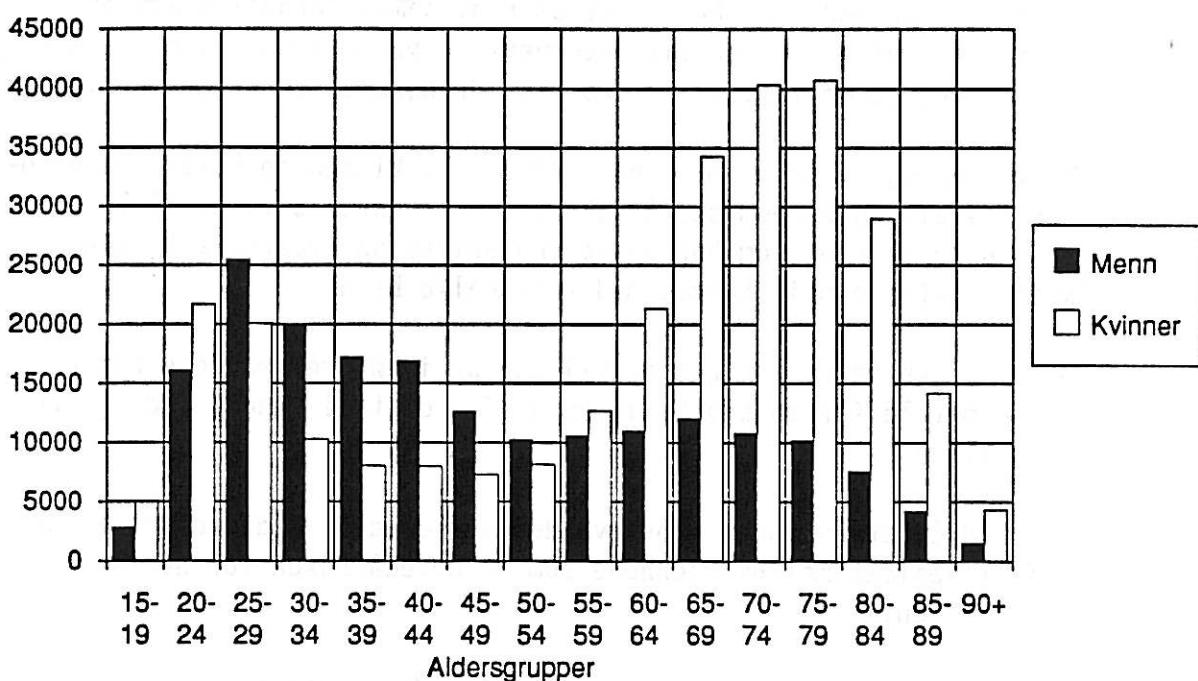
Siden tallet på aleneboere er så stort og fortsatt vokser, har utviklingen stor betydning for det totale behovet for boliger i landet. Derfor har det stor generell interesse hva slags utviklings-tendenser som rår, og hvilke motiver og krefter i samfunnet som fører til at så mange bor alene i sin egen bolig.

Dette vet vi ikke så mye om. Fenomenet med flere små husholdninger er først og fremst oppstått på 1900-tallet, og den nesten eksplasive veksten i tallet på aleneboere er et etterkrigsfenomen. I et større historisk perspektiv er dette altså noe nytt (David Gaunt 1983). Den aller kraftigste veksten har skjedd de siste 10-15 årene, som sagt særlig mellom 1970 og 1980 (Moen 1989).

Husholdninger

Figur 1.2 Aleneboere etter alder og kjønn 1988

Kilde: Beregnet etter Boforholdsundersøkelsen 1988

Den ca halve millionen aleneboere i Norge er en lite homogen gruppe. De varierer sterkt (som mange andre grupper) i alder, økonomi, livsfase og boforhold. Vurderinger og analyser av dem har imidlertid ofte tatt alle under ett. Dermed er det vanskelig å få nøyere kjennskap til det særegne ved de enkelte til dels store undergrupper av aleneboere.

I denne rapporten etter denne innledningen tar vi for oss de som på mange måter er toneangivende for aleneboende, nemlig de etablerte yrkesaktive. Ensliges Landsforbund har sett det som en viktig oppgave å fokusere denne gruppen. Det kan oppfattes som urettferdig at de aleneboende som ikke er i arbeid er holdt utenom. Begrunnelsen ligger i at "vanlige" aleneboende i arbeid har hatt problemer med sin bosituasjon de ikke burde ha hatt. Hvis ikke en yrkesaktiv enslig på en inntekt ikke er i stand til å skaffe seg en alminnelig bra bolig, da er det sannsynligvis forhold i samfunnet som bør rettes på. - Argumentet for å bare ta med de yrkesaktive i denne omgangen ligger altså først og fremst i å skjære klar av avsporingsmulighetene som

Å beregne antallet personer som bor alene er i seg selv et problem. Tross vanskelighetene med å bestemme det eksakte antallet i forskjellige aldersgrupper i 1988, har vi et rimelig korrekt bilde av hvordan de fordeler seg etter alder og kjønn.

Av de som er under 30 år er det omtrent samme fordeling mellom kjønnene. Det er dog en viss overvekt av yngre kvinner, noe som henger sammen med at de flytter ut fra foreldrehemmet ca to år før mennene.

Mellan 30 og 50 år er mennene i flertall. Vi kan spekulere på om dette har sosiale og økonomiske årsaker. Vi forventer å finne flere skilte og separerte menn som bor alene enn skilte og separerte kvinner fordi kvinner oftere blir boende med eventuelle barn.

Mennene har bedre inntekt og vil derfor i høyere grad enn kvinnene kunne betale for en bra bolig og ut fra dette i lengre tid foretrekke å bo alene.

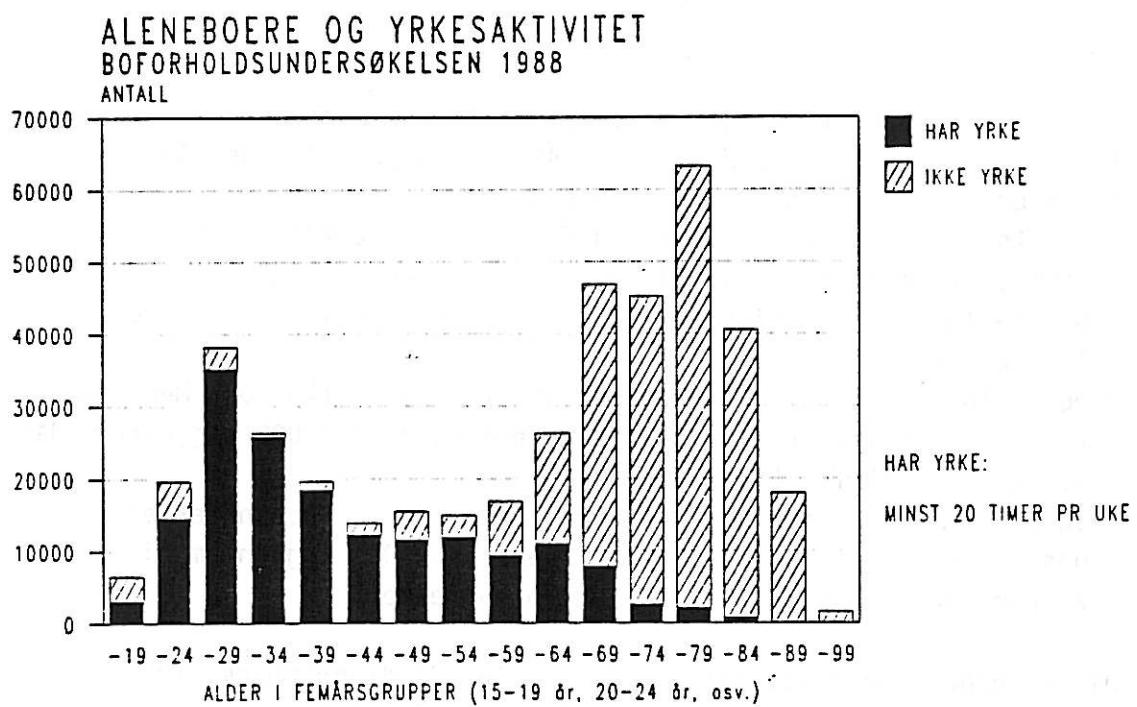
Over 60 år er kvinnene i overveldende flertall. Blant disse er det ulik levealder mellom kjønnene som er hovedårsaken for denne forskjellen.

I alder har vi avgrenset målgruppen for denne rapporten til å være mellom 25 og 69 år. Den nederste grensen på 25 år har ofte vært brukt av boligmyndighetene som et praktisk skille mellom de etablerte og "før-etablerte". Den øvre grensen på 69 år er satt to år over den egentlige pensjonsalderen på 67 år. Det å sette aldersgrensen lavere enn 69 år ville medført at vi mistet mange av de som er i full jobb også etter 67 år. Sett under ett er det en gradvis nedgang i yrkesaktiviteten fra 40-årene til 70-årene. Også noen av de over 70 år er i jobb, men da begynner andelen å bli så lav at vi har stoppet der.

For 1988 kan vi beregne antallet aleneboende i alderen 25-69 år til et sted omkring 280 000 personer. De utgjør 56 prosent av alle som bor alene uansett alder. De som er yrkesaktive av disse, er noe under 190 000. Det er godt og vel en tredjedel av alle som bor alene. Dette tallt er basert på beregninger som er vist i bilag 1.

I Boforholdsundersøkelsen 1988 opererer vi med at antall som er lavere, nemlig 143 000 yrkesaktive aleneboere 25-69 år. Antallet er blitt lavere på grunn av bortfall i det opprinnelige trukne utvalget (se Gulbrandsen og Moen 1990). Derfor bruker vi først og fremst prosenttall i tabellene, og lar stort sett være å bruke oppblåste tall. Underestimeringen av antallet i undersøkelsen går vi nærmere inn på i bilaget.

FIGUR 1.3

2. HVEM ER DE YRKESAKTIVE ALENEBOERNE?

I det følgende skal vi trekke opp et bilde av denne gruppen. I stikkords form ser de slik ut:

- * I alderen 25-69 år utgjør de omkring 190 000 personer.¹⁾
- * De fleste er yngre, 54% er under 40 år (se tabell side 66).
- * Det er noen flere menn enn kvinner.
- * Nær to tredjedeler av dem er ugift og vel en tredjedel førgift.
- * Åtte av ti menn og ni av ti kvinner bor i byer eller tett bebyggelse. Yrkesaktive enslige (i betydningen aleneboere) er "bymennesker".
- * Deres inntekt i 1987 lå i gjennomsnittet på kr 178 000. Mennene tjener betydelig mer enn kvinnene, nemlig kr 197 000 i gjennomsnitt mot kr 151 000 for kvinnene.
- * Inntekten til de som bor alene er betydelig lavere enn ektepar uten barn i samme alder, for parene kr 296 000 i gjennomsnitt. Parenas inntekt er oftest sum av to inntekter.

Disse forholdene vises nærmere i de følgende diagrammene, før neste hovedkapittel som tar opp deres boligsituasjon i dag.

DIAGRAMMER OVER YRKESAKTIVE ALENEBOERE

1. Fordeling etter kjønn og alder.
2. Sivilstand etter alder.
3. Bosted.
4. Inntekt etter kjønn.
5. Inntekten sammenlignet med par uten barn.

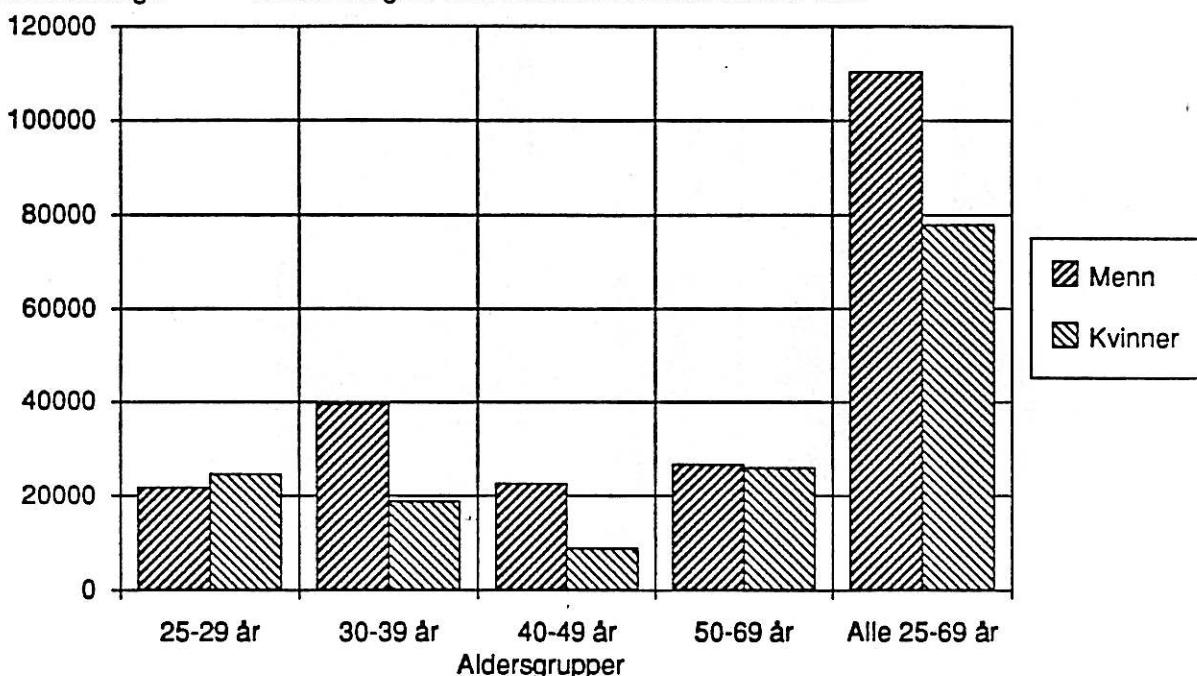
Fotnote 1)

I undersøkelsen har vi med 143 000 yrkesaktive personer som bor alene, og det er dette antallet vi vil analysere videre. Men dette tallet er underestimeret, og vi har derfor beregnet oss fram til et antall vi mener er riktigere. Se kapittel 6 og bilag 1.

Figur 2.1 Yrkesaktive aleneboere 25-69 år etter alder og kjønn 1988

Husholdninger

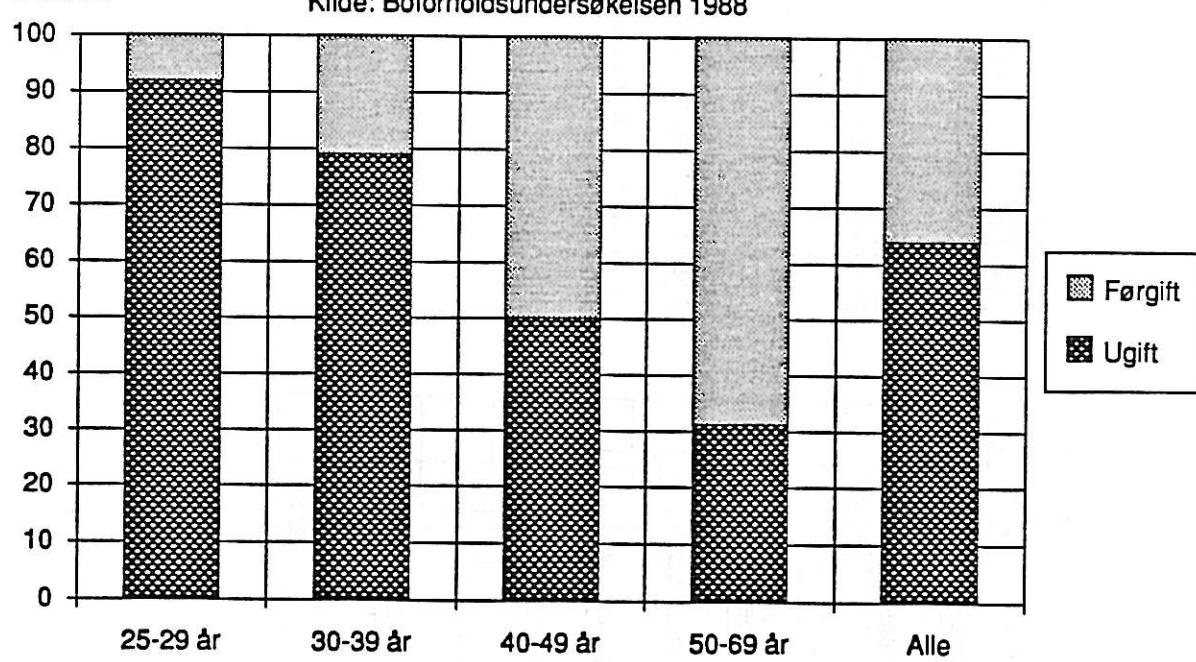
Kilde: Beregnet etter Befolksundersøkelsen 1988

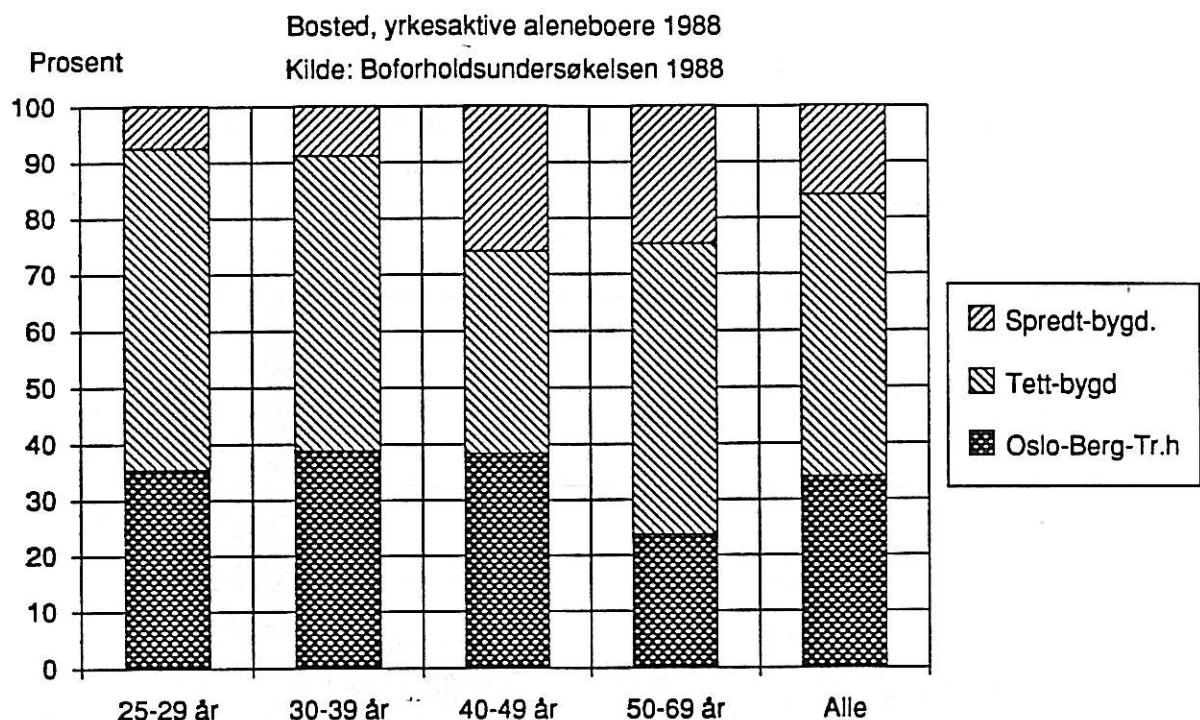

Sivilstand for yrkesaktive aleneboere, begge kjønn 1988

Prosent

Kilde: Befolksundersøkelsen 1988

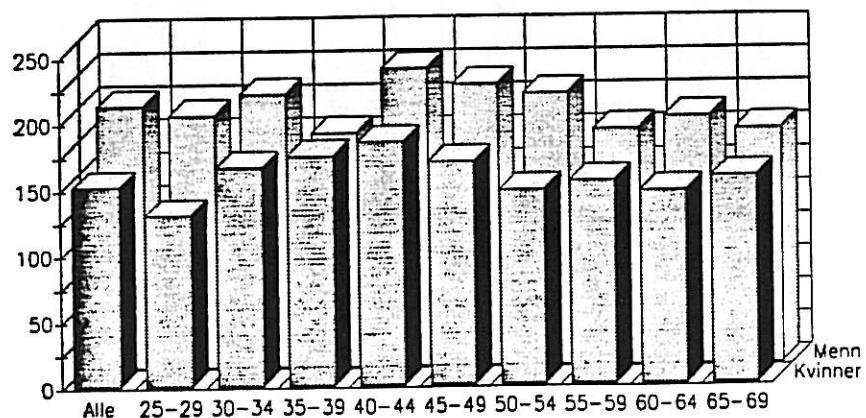

BRUTTO INNTEKT FOR ALENEBOERE MED YRKE, ETTER KJØNN
KILDE: BOFORHOLDSUNDERSØKELSEN 1988

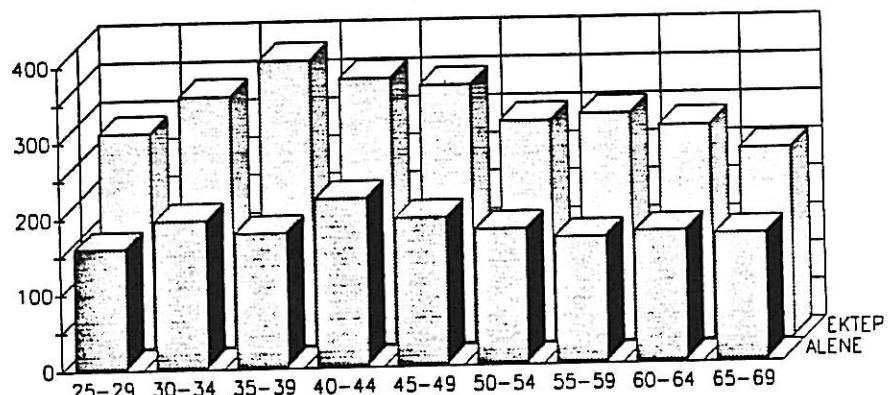
1000 Kroner

	Kvinner	Menn
Alle	151.18	197.327
25-29	129.681	189.975
30-34	165.716	205.936
35-39	173.976	176.569
40-44	184.467	224.527
45-49	169.327	212.447
50-54	147.724	205.024
55-59	154.012	178.068
60-64	146.403	186.684
65-69	157.082	177.402

BRUTTO INNTEKT FOR ALENEBOERE OG PAR ETTER ALDER
KILDE: BOFORHOLDSUNDERSØKELSEN 1988

	TALL I 1000 KR	
Yrkesaktive	ALENE	EKTEP
25-29	157.919	281.742
30-34	193.913	328.887
35-39	175.658	375.114
40-44	219.593	349.818
45-49	193.235	338.689
50-54	176.355	290.442
55-59	164.578	298.665
60-64	171.066	282.104
65-69	166.247	250.011
Alle	178.224	296.112

KOMMENTARER

Kjønnsfordelingen viser at det er i aldersgruppen 30-49 år at mennene er i flertall. Blant de yngre og eldre er de like mange.

Sivilstandsfordelingen viser nedgang i andelen som aldri har vært gift med økende alder. Men selv blant de som er i gruppen 50-69 år er fire av ti ugifte. De kan tidligere ha bodd i par (ugift samliv), men sannsynligheten er stor for at flertallet av dem har vært aleneboende i lengre tid.

Bostedsdiagrammet viser som sagt at aleneboende i jobb for en stor del er "bymennesker": En tredjedel bor i de tre største byene, og flertallet av resten i andre byer eller tettbygd strøk.

De to inntektsdiagrammene viser store forskjeller etter kjønn, og også svært store forskjeller når de aleneboende sammenlignes med par uten barn i samme aldersgrupper. Gjennomsnittsinntekten, oppgitt for 1987 (brutto inntekt), var for aleneboende menn kr 197 000 og for kvinner kr 151 000.

Ulikheten er naturlig nok større mellom aleneboende og par. Parene hadde i gjennomsnitt kr 296 000 mot kr 178 000 for de aleneboende. Denne forskjellen på kr 118 000 må bety endel for hvilken bostandard en kan ha.

3. ENSLIGES INNTEKTER 1982 - 1987

Statistisk Sentralbyrås inntekts- og formuesundersøkelser (IF) er rapportert i egne rapporter bl a for årene 1982, 1985 og 1987. Den siste rapporten er utgitt våren 1990. En sammenligning av inntektene i perioden 1982 - 1987 vil vise utviklingstrekkene for husholdningene. I og med at det er samme undersøkelsesmetode som brukes, gir dette et forholdsvis pålitelig bilde. Inntektsbegrepene slik de benyttes i andre forskjellige undersøkelser kan ofte avvike fra hverandre.

Når vi skal foreta en slik sammenligning, kan flere inntektsbegreper også i IF brukes. Inntektsundersøkelsene baserer seg på opplysninger fra selvangivelsen og tallene er hentet fra det såkalte "Skattebåndet". Det videste begrepet er "samlet inntekt". I hovedsak består det av yrkesinntekten, pluss inntekt av kapital som f.eks. renter av bankinnskudd, barnebidrag, aksjeutbytte, beregnet inntekt av bolig, hytte eller landsted o.a., og overføringer som er ytterer fra folketrygden, barnetrygd, bostøtte, etc. Gjeldsrenter er fratrukket summen av kapitalinntektene. Når summen av dette fratrekkes skatt, blir resultatet "disponibel inntekt".

YRKESINNTEKT	
+ KAPITALINNTEKT - GJELDSRENTER	
+ OVERFØRINGER	
<hr/>	
= SAMLET INNTEKT	
- SKATT	
<hr/>	
= DISPONIBEL INNTEKT	
<hr/>	

INNTEKTNEN I 1987

For alle enslige var den gjennomsnittlige samlede inntekten i 1987 nesten 108 000,- kroner. Når 28 000,- kroner var det gjennomsnittlige beløp betalt i skatt, slik at den disponible inntekten ble 80 000,- kroner. Dette tilsvarer det husholdningen i løpet av året i gjennomsnitt hadde å bruke av rede penger - bortsett fra noen inntekter "på papiret", som er beregnet inntekt av bolig, hytte og landsted. Den siste posten utgjorde imidlertid bare knapt 700 kroner i gjennomsnitt

for 1987.

Kroner 80 000,- i løpet av året i disponibel inntekt, tilsvarer 6 700,- kroner pr. mnd. Aldersgruppen 45 - 64 år av de enslige hadde størst inntekter, nemlig 95 500,- kroner i disponibel inntekt i 1987. Dette tilsvarer knapt 8 000,- kroner pr. mnd. Se tabell 3.1.

Tabell 3.1

Husholdningsinntekt i 1987

Kilde: IF-undersøkelsen 1987, NOS B 885

	ALLE HUSHOLD KRONER	ALENEBOERE	25-44 ÅR KRONER	45-64 ÅR KRONER
Samlet inntekt	216059	107713	135345	138832
- Utlignet skatt	61316	27869	45142	43358
= Disponibel inntekt	154743	79843	90204	95474

DISPONIBEL INNTEKT 1982 - 1987

Når vi skal sammenligne 1987 med 1982, må vi velge et av inntektsbegrepene. Samlet inntekt tilsvarer nærmest det en ofte oppgir som inntekter når en blir spurt "hva tjente du siste året". Imidlertid er betalte gjeldsrenter trukket fra, så inntekten er større for de som har lån. Det gjelder for mange, særlig personer i etableringsfasen og i yrkesaktiv alder.

I og med at skatten betyr mye for hva en har å rutte med, er det gode grunner til å velge disponibel inntekt som sammenligningsgrunnlag. Sosialt Utsyn (SSB, 1989) har brukt disponibel inntekt for å sammenligne utviklingen mellom 1982 og 1986. Vi skal bruke samme begrepet her fordi vi vil ha med virkningen av skattesystemet. Hvor stor skatten skal bli, bestemmes dels av hvor stor gjeld en har, og dels av skattereglene. De senere årene er de endret i retning av at det er mindre gunstig å ha lån.

Alle tall som brukes er regnet om i 1987-kroner. For alle husholdningene under ett var disponibel inntekt i perioden 1982-87 steget med 10 - 11 %. Stort sett kan vi si at gjennomsnittlig har husholdningene fått 10 % "bedre råd" i perioden.

Dette skjuler imidlertid store forskjeller mellom ulike grupper av husholdningene.

Tabell 3.2

Gjennomsnittlig disponibel inntekt 1982-87 for husholdninger med og uten barn.

Kilde: Inntektsundersøkelsene 1982, 1985 og 1987

DISPONIBEL INNTEKT, 1987-KR	ALLE HUSHOLD KRONER	HUSHOLD UTEN BARN KRONER	HUSHOLD MED BARN KRONER
1982	140625	124963	169741
1985	143437	124523	183762
1987	154743	137912	189049
INDEKS, 1982 = 100	PROSENT	PROSENT	PROSENT
1982	100	100	100
1985	101,9	99,6	108,2
1987	110,0	110,3	111,3

En oppdeling av husholdningene etter de uten barn og de med barn gir liten forskjell i gjennomsnittstallene. Det vil si: sluttresultatet er omtrent det samme med mellom 10 og 11 % vekst, men utviklingen har vært forskjellig i løpet av perioden. Husholdninger med barn steg med 8 % fra 1982 til 1985, og har deretter hatt liten vekst slik at de ligger på 111 % i 1987 i forhold til 1982. Husholdninger uten barn steg ingenting mellom 1982 og 1985, men steg så raskt opp til 110,3 % av utgangspunktet i 1982.

ENSLIGE OG PAR UTEN BARN

Sammenligner vi alle aleneboere mot alle par uten barn, har utviklingen vært forskjellig (begrepet enslig i inntektsundersøkelsene brukes synonymt med en voksen som bor alene). Inntekten til enslige steg med 4,4 % i perioden, mens alle par uten barn steg med 12,2 %. Se tabell 3.3.

Tabell 3.3

Gjennomsnittlig disponibel inntekt 1982-87 for husholdninger med en person og for par uten barn 1982-87.

Kilde: Inntektsundersøkelsene 1982, 1985 og 1987

DISPONIBEL INNTEKT, 1987-KR	HUSHOLD MED EN PERSON KRONER	PAR UTEN BARN KRONER
1982	76427	141751
1985	76819	145975
1987	79843	159138
INDEKS, 1982 = 100	PROSENT	PROSENT
1982	100	100
1985	100,5	102,9
1987	104,4	112,2

INNTEKTEN FOR YNGRE ENSLIGE

Mange av de eldre enslige er pensjonister med folkepensjon som viktigste inntektskilde. Deler vi inn de to husholdningstypene enslige og par uten barn etter alder, finner vi interessante forskjeller. Enslige i den alder de fleste er yrkesaktive, 25 - 44 år hadde en negativ utvikling i disponibel inntekt mellom 1982 og 1987. De gikk ned til 88 % i 1987 sammenlignet med 1982. Par i samme aldersgruppe steg med 5,5 %. Dette er under gjennomsnittet for alle husholdninger, men en langt gunstigere utvikling enn for enslige i samme aldersgruppe.

Tabell 3.4

Gjennomsnittlig disponibel inntekt 1982-87 for husholdninger med en person og for par uten barn i alderen 25-64 år 1982-87.
Kilde: Inntektsundersøkelsene 1982, 1985 og 1987

	25 - 44 ÅR		45 - 64 ÅR	
DISPONIBEL INNTEKT, 1987-KR	HUSHOLD, EN PERSON KRONER	PAR UTEN BARN KRONER	HUSHOLD, EN PERSON KRONER	PAR UTEN BARN KRONER
1982 x)	102043	165461	82788	152943
1985	95097	163210	82309	169570
1987	90204	174570	95474	184127
INDEKS, 1982 = 100	PROSENT	PROSENT	PROSENT	PROSENT
1982 x)	100	100	100	100
1985	93,1	98,6	99,4	110,8
1987	88,3	105,5	115,3	120,3

x) For 1982 er øvre aldersgrense 66 år i stedet for 64 år.

De noe eldre personene (men under pensjonsalderen), som var 45 - 64 år steg med henholdsvis 15,3 % for enslige, og 20,3 % for parene. Inntektene for denne aldersgruppen var også noe høyere enn for samme husholdningstype av yngre.

Inntektsutviklingen har vært negativ for enslige som fortsatt er i etableringsalderen eller i en alder hvor de prøver å få en bedre bolig.

INNTEKTEN PR. FORBRUKSENHET

Sosialt Utsyn sammenligner levestandarden for ulike typer husholdninger ved å bruke en vanlig metode som korrigerer for størrelse og sammensetning av husholdningen. Mens en husholdning som består av en person representerer en forbruksenhets, er en husholdning med to personer 1,7 forbruksenheter. Dette henger sammen med at det er billigere å leve for to voksne, enn det doble av hva to enslige trenger. Bruker vi forholdstallet 1,7, viser det seg at både i 1982 og 1985 lå enslige vesentlig dårligere an enn parene uten barn. For alle par og alle enslige under ett var forholdstallet 1,85 i 1982, og det steg til 1,99 i 1987. Se tabell 3.5.

For de yngre i gruppen, 25 - 44 år, var forholdstallet 1,62 i 1982 - her lå altså de enslige gunstigere an, men forholdstallet har blitt dårligere i de ensliges disfavør og er 1,95 i 1987. For de i den eldre aldersgruppen 45 - 64 år var forholdstallet 1,85 i 1982 og 1,93 i 1987. Ulikheten mellom de som bor alene og de som bor i par har altså blitt større med årene.

Dersom de som bor alene skulle ha hatt samme disponibel inntekt pr. forbruksenhett i 1987 som parene, måtte de i gjennomsnittet for alle ha hatt kr 13 800,- mer pr. år. For de yngre (25 - 44 år) måtte de hatt 12 500,- mer, og for de eldre (45 - 64 år) måtte de hatt 12 800,- kroner mer pr. år. Se tabell 3.6.

Tabell 3.5

Forholdstallet i disponibel inntekt pr forbruksenhett mellom par uten barn og husholdninger med en person,
- alle i hver gruppe og de i alderen 25-64 (66) år 1982-1987.

Kilde: Inntektsundersøkelsene 1982, 1985 og 1987

ÅR	ALLE	25-44 ÅR	45-64 ÅR
1982	1,85	1,62	1,85
1985	1,90	1,72	2,06
1987	1,99	1,95	1,93

x) For 1982 er øvre aldersgrense 66 år i stedet for 64 år.

Tabell 3.6

Aleneboendes disponible inntekt forutsatt den skulle tilsvare par uten barn etter forutsetningen om at par utgjør 1,7 forbruksenheter og aleneboende en forbruksenhett, 1987

ÅR	ALLE	25-44 ÅR	45-64 ÅR
1987, likt med par	kr 93611	102688	108310
Faktisk inntekt	kr 79843	90204	95474
De ligger under med kr 13768		12484	12836

YRKESAKTIVES INNTEKT

I avsnittene foran har vi behandlet alle husholdninger under ett, både de yrkesaktive og andre. Den gjennomsnittlige inntekten for alle under ett kunne ha utviklet seg negativt som en følge av at flere i gruppen er blitt uten arbeid. For å komme til bunns i dette har vi også sett på inntektsutviklingen til de yrkesaktive. Den er framstilt i tabellen som følger.

Tabell 3.7

Gjennomsnittlig disponibel inntekt 1982-87 for husholdninger med en person og par uten barn og minst en yrkesaktiv person i alderen 25-64 år.

Kilde: Egne tabeller fra Inntektsundersøkelsene 1982, 1985 og 1987,
Statistisk sentralbyrå 1990

DISPONIBEL INNTEKT, 1987-KR	HUSHOLD MED EN PERSON KRONER	PAR UTEN BARN KRONER
1982	104922	163952
1985	104430	173127
1987	103239	182275
	PROSENT	PROSENT
1982	100	100
1985	99,5	105,6
1987	98,4	111,2

Tabell 3.8

Gjennomsnittlig disponibel inntekt 1982-87 for husholdninger med en person og par uten barn og minst en yrkesaktiv person i alderen 25-64 år, etter alder.

Kilde: Egne tabeller fra Inntektsundersøkelsene 1982, 1985 og 1987,
Statistisk sentralbyrå 1990

	25 - 44 år	45 - 64 år.....		
DISPONIBEL INNTEKT, 1987-KR	HUSHOLD MED EN PERSON KRONER	PAR UTEN BARN KRONER	HUSHOLD MED EN PERSON KRONER	PAR UTEN BARN KRONER
1982	113679	169277	104345	164045
1985	106853	164205	102768	179302
1987	98445	176662	116157	191744
	PROSENT	PROSENT	PROSENT	PROSENT
1982	100	100	100	100
1985	94,0	97,0	98,5	109,3
1987	86,6	104,4	111,3	116,9

I motsetning til alle husholdninger med en person (med eller uten yrke) har enslige i yrke gått ned i disponibel inntekt i perioden 1982-1987. Se tabell 3.7. Nedgangen har vært på 1.6%. Den er i og for seg ikke stor, men står i motsetning til den generelle oppgangen på 10-11% for alle husholdninger under ett. Gruppen som vi sammenligner enslige med, parene, har hatt en økning på 11.2% i disponibel inntekt. Denne økningen betyr i 1987-kroner en gjennomsnittlig bedring for alle parene med kr. 18.000. De ensliges nedgang var på kr. 1.700. Ulikheten i inntekt mellom enslige og par i yrke økte altså med nesten kr 20.000 i perioden 1982-1987, målt i faste 1987-kroner.

Unge enslige står for hele nedgangen blant enslige. Gruppen 25-44 år gikk ned med kr. 15.000. Dette tilsvarer en prosentvis nedgang på 13.4%.

Eldre etablerte enslige i yrke, dvs aldersgruppen 45-64 år, gikk som andre opp i disponibel inntekt med vel 11%. Parene i samme aldersgruppe gikk mest opp med 16.9%, mens yngre par gikk bare litt opp med 4.4%

I og med at det er disponibel inntekt vi bruker som sammenligningsgrunnlag, og som er et inntektsbegrep hvor gjeldsrenter er trukket

fra, kunne det tenkes at de unge enslige i høyere grad enn andre hadde satt seg i gjeld. Videre kan det tenkes at dette også kunne innebære et høyere forbruk, men med lånte midler. En slik eventuell forbruksøkning særkilt blant enslige ville kunne medføre større gjeldsrenter enn blant parene og dermed en lavere disponibel inntekt, men altså likevel et høyere forbruk.

Det er imidlertid ikke noe som tyder på dette. Vi har sett på utviklingen av betalte gjeldsrenter blant enslige og par. Begge grupper har hatt en kraftig økning i betalte gjeldsrenter i perioden. Vi tar for oss de yngre enslige og parene hvor utviklingen har gått i hver sin retning hva angår disponibel inntekt. Se tabell 3.9.

Tabell 3.9

Betalte gjeldsrenter for yrkesaktive aleneboere og par 25-44 år i 1982 og 1987. Faste 1987-kroner.

Fradrag i inntekten "underskudd i borettslag" er inkludert i beløpet

	ØKNING: 1982 = 100			
	ALENEBOERE KRONER	PAR KRONER	ALENEBOERE PROSENT	PAR PROSENT
1982	13.395	20.453	100	100
1987	32.515	46.996	243	230

Økningen i gjeldsrenter har vært stor for begge gruppene, for aleneboere med nesten kr 20.000 og for par uten barn med over kr 26.000. I og med at dette er forholdsvis unge husholdninger, er det sannsynlig at lån til bolig er en vesentlig del av årsaken til den sterke økningen.

Økningen er omtrent på samme nivå, og det kan ikke være større økning i gjeldsrenter som er årsaken til den kraftige ulikheten i utviklingen i disponibel inntekt for unge enslige og par.

YRKESAKTIVE ENSLIGES GJELDSRENTER I 1987

Utgiftene til gjeldsrenter er bemerkelsesverdig store. Bare for gruppen yrkesaktive enslige ble det betalt mellom 4 og 5 milliarder kroner i gjeldsrenter i 1987. Beløpet er nesten tredoblet fra 1982 (pluss 243 prosent) i faste 1987-kroner. I dette regnestykket har vi

sett bort fra posten som er "underskudd i borettslag" og bare regnet med de egentlige gjeldsrentene som for yrkesaktive enslige var kr 22.902 i 1987. Statistisk sentralbyrå bruker en noe videre definisjon av hvem som regnes for yrkesaktiv enn det vi har gjort ellers i rapporten. Derfor er det rimelig å anta at det i 1987 var omtrent 200.000 yrkesaktive aleneboere som i gjennomsnitt hver betalte kr 22.902 i gjeldsrenter.

Antallet yrkesaktive aleneboere multiplisert med det gjennomsnittlige beløpet blir 4.6 milliarder kroner. De yrkesaktive parene betalte et noe høyere beløp, 6.2 milliarder kroner i 1987. Da har vi regnet med et omtrentlig tall på 210.000 yrkesaktive husholdninger med par uten barn, og beløpet fra Inntektsundersøkelsen er i gjennomsnitt pr par kr 29.605.

Beløpene er ikke så svært langt fra hverandre, og det kan se ut som at de først og fremst varierer i takt med husholdningsenheten, og ikke med personantallet. Parene utgjør jo 420.000 personer mot 200.000 enslige.

Samfunnsøkonomisk er de yrkesaktive enslige en betydelig gruppe. De betalte i 1987 4-5 milliarder til bankene i renter. Til stat og kommuner betalte de et samlet beløp i skatt på kr 53.737 ganger 200.000 personer, dvs 10-11 milliarder.

4. BOLIGSTANDARDEN

4.1 INNLEDNING

Både økningen i tallet på boliger og bedringen av standarden var betydelig fra 1970 til 1980. (Se Prosjektrapport 12, NBI, 1986: Ås, Hansen: Boligstandard 1967-1981). - Etter 1980 har tallet på nybygde boliger gått kraftig tilbake, men fortsatt har størrelsen på boligene økt.

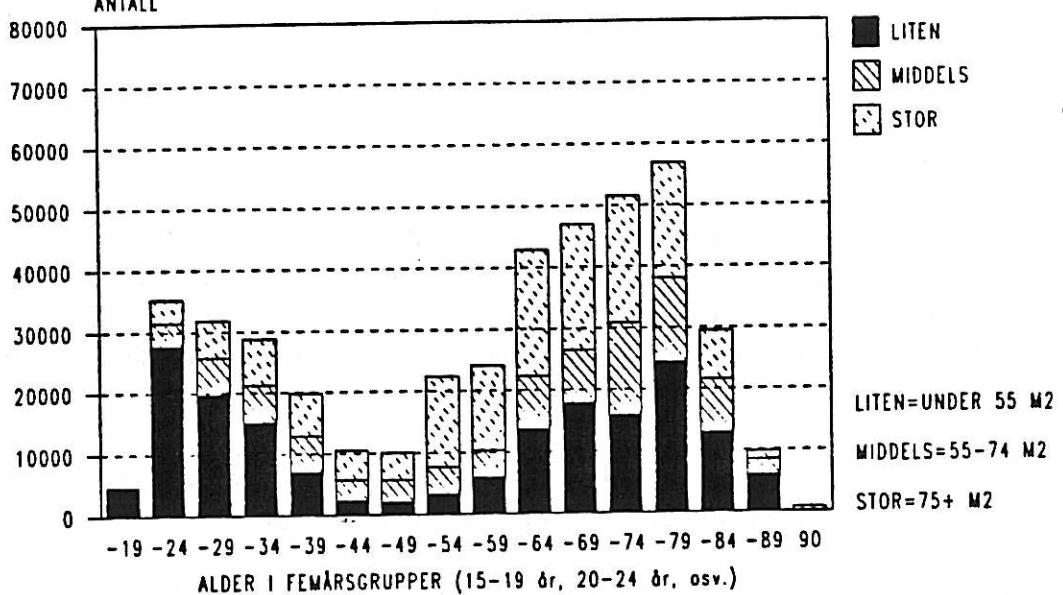
Gjennomsnittlig økte arealet med 10% på 8 år (1981-1988), fra 98 m² til 108 m². Flere er blitt eiere av egen bolig.

Men standarden er ujevt fordelt. Noen husholdninger bor rommelig, mens andre fortsatt bor trangt.

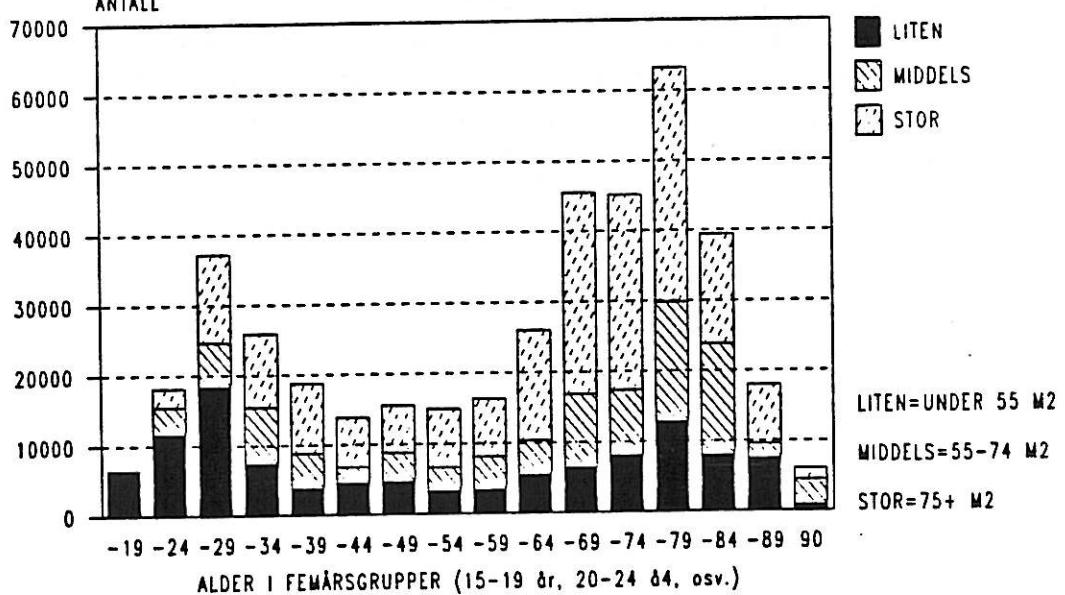
Den store gruppen av aleneboere har også hatt en økning i boligstørrelsen. Dette er vist i diagrammene på neste side.

Tross dette positive bildet av utviklingen de siste 10-20 årene er det fortsatt mange, enslige såvel som andre, som bor dårlig. På hvilken måte og hvem de er, er beskrevet i en rapport om boligstandard fra NBI i 1990 (Hansen 1990). Videre må en ta hensyn til at god eller dårlig boligstandard er begreper som endrer seg over tid. Det som var en alminnelig bra standard før krigen kan oppfattes som dårlig i dag.

ALENEBOERE OG BOLIGSTØRRELSE
BOFORHOLDSUNDERSØKELSEN 1981 - HELE LANDET

ALENEBOERE OG BOLIGSTØRRELSE
BOFORHOLDSUNDERSØKELSEN 1988 - HELE LANDET

4.2 BOLIGSTANDARD SOM RELATIVT BEGREP

På 1970-tallet ble ulike sider ved levekårene i de nordiske land livlig debattert. Boligstandarden som en viktig levekårskomponent ble naturlig nok også drøftet. Imidlertid kom diskusjonen ikke direkte inn på om en skulle oppfatte boligstandarden som et absolutt eller et relativt fenomen: burde for eksempel trangboddshetsnormene endres med tiden? Mangel på klarhet i disse spørsmålene kunne bl.a. føre til at ulike forskere kom ut med ulike resultater i beskrivelsen av trangboddhet fordi noen kunne bruke normene fra før krigen, mens andre la seg nærmere opp i mot hva som var aktuell politikk f.eks. i Husbanksammenheng.

Det er først og fremst i forbindelse med teoretiske diskusjoner om fattigdom at relative normer i motsetning til absolutte normer er diskutert. Både Steinar Stjernø (1985), Elling Borgeraas (1987), Anderson og Elm Larsen (1989) viser til Peter Townsends undersøkelsen av fattigdommen i England fra 1979 ("Poverty in the United Kingdom"). Hovedpoenger i teorien er at fattigdommen sees som et resultat av to forhold:

1. Ulik fordeling av ressurser som har betydning for levestandarden.
2. Ulik livsstil og de alminnelige betingelser, og også forventinger som er knyttet til medlemskap i samfunnet. Dvs. betingelser som hvis de ikke blir oppfylt, vil representere et savn (deprivasjon). Dette savnet blir løpende definert og redefinert og er noe som befolkningen føler seg tvunget til å følge eller oppfylle.

Både ressursfordelingen og livsstilen vil bestemme omfanget av fattigdommen, – i motsetning til en absolutt bestemt ressurstilgang, eller en bestemt måte å leve eller bo på.

På samme måte vil vi i dag kunne definere boligstandard i forhold til de samfunnsmessige normer og standarder som vi i praksis (empirisk) kan etterspore.

Andreas Hompland ga et slående eksempel i et foredrag (i Demografisk Forum, mars 1990) da han snakket om den nye generasjon av "hver-dag-dusjere": Mens en for en tid tilbake snakket om lørdagsbadet, eller den ukentlige "helgevasken", er det i dag vanligere med daglig dusj. Slike vaner vil vanskelig kunne omgjøres til tidligere tiders praksis, – "hver-dag-dusjerene" i dag vil sansynligvis fortsette med dette livet ut. Både energiforbruk og krav til sanitærstandard endres som følge av dette.

Holdningen til hva enslige ville trenge med hensyn til boligstørrelse lå lenge lavt, dvs ett rom var lenge ansett som tilstrekkelig. I løpet av de siste 20 årene er dette endret. Etter en periode på 1970-tallet da retten til eget soverom etter hvert ble innarbeidet, har det på 1980-tallet vist seg tendenser til å gå høyere opp i kravene til størrelse enn det minimum av kvadratmeter som trengs til en liten toromsbolig. – Dette har sin parallel i endringene i boligønskene, dvs andelene som ønsker seg større bolig. De har økt betraktelig.

Dette gir grunnlag for å revidere normene for hva som er en normalt stor bolig for enslige. En slik revidering er lagt fram og diskutert i rapporten om boligstandard fra NBI (Hansen m. fl. 1990).

I oppsummeringen om hva boligstandarden er, heter det at nedre grense for en høvelig bolig er knyttet til arealet som skal til for å få en god toromsbolig. Toromsboligen som minste standard er ikke forlatt, men arealet er presisert.

Dette er ikke bare nødvendig fordi ønskene er mindre beskjedne, men også fordi det etter hvert har kommet mange eksempler på at det er bygd toromsboliger med altfor knapt areal, bare for å kunne stå ved kravet om to rom, men uten at det er en bra toromsbolig.

I rapporten heter det (sitat):

"Nedre grense for høvelig bolig er knyttet til nødvendig areal for en god toromsbolig. For å få godt anvendelige rom, plass for både vanlige møbelgrupper og passasjeareal, livsløpsstandard, innvendig bod osv., synes et BU-areal (slik arealbetegnelsen er brukt i Boforholdsundersøkelsen) på 60 m² å være tilfredsstillende. Det er et areal som omrent svarer til 55 m² leieareal. Med gode planløsninger og gode hovedmål på boligen, kan også noe mindre boliger fungere bra. Som gjennomsnittstall er det imidlertid rimelig å holde seg til 60 m². En kan ikke forutsette de best mulige hovedmål i slike normer."

Denne normen for størrelse vil vi bruke videre i rapporten som en del av et mer omfattende standardbegrep. Utenom størrelsen vil det ta med seg boligens vedlikeholdsstandard, oppvarningsstandard og sanitærstandard.

4.3 EN INDEKS FOR BOLIGSTANDARD

Størrelsen på boligen er sett i forhold til hvor mange personer som bor i den.

Vedlikeholdsstandarden dreier seg om hva personene sier boligen deres eller huset har behov for av ombygging, utbedring og vedlikehold. Ut fra flere spørsmål om dette er det laget en gruppering i fem kategorier fra "dårlig" vedlikeholdsstandard til "ingen vedlikeholdsproblemer".

Oppvarmingsstandarden skiller mellom å ha veggfaste elektriske ovner som hovedoppvarming som den beste muligheten, til å fyre med ved, kull eller annet fast brensel som viktigste oppvarmingskilde.

Sanitærstandarden dreier seg om å ha wc og bad, eventuelt adskilt, eller om en har flere wc eller bad i boligen.

Den samlede indeksen for standard kombinerer disse enkelte elementer på følgende måten i fem kategorier:

Romslig/bra: Boligen er større enn vanlig for husholdningen og har en høyere standard ellers enn gjennomsnittet. Det vil si at den har få eller ingen vedlikeholdsproblemer, wc og bad, og elektrisk oppvarming eller olje (parafin).

Romslig/ordinær: Boligen er større enn vanlig i forhold til hvor mange som bor der, men har ikke en spesielt høy standard ellers. Den kan ha en lavere standard enn gjennomsnittet på enkelte elementer, men ikke dårlig.

Vanlig: Boligen har ikke store vedlikeholdsproblemer og alminnelig bra eller bedre enn alminnelig bra sanitærromsstandard, og den varmes opp som regel med elektrisitet eller oljefyring (noen få med fast brensel). Den har vanlig størrelse i forhold til antallet som bor i den.

Trang: boligen er mindre enn hva som trengs for å ha alminnelig bra plass til husholdningene medlemmer. Samtidig har ofte boligen flere negative trekk fra de andre elementene.

Dårlig: mangler som regel bad/wc, eller har store vedlikeholdsproblemer og oppvarming med fast brensel.

I denne indeksen er romlighet og sanitærromsstandard sett "med 80-talls-øyne": Definisjonen av romslighet setter høyere grenser enn hva NBI gjorde før i definisjonen av trangboddhet (Gulbrandsen og Hansen 1986). - Sanitærromsstandarden er ny på den måten at ikke bare det å ha bad og WC er brukt som kriterium, men også om det er adskilt og hvor mange en har. Indeksen legger forholdsvis stor vekt på sanitærromsstandarden.

4.4. BOLIGSTANDARD 1988 ETTER EN SAMLET INDEKS

Samtlige husholdninger i Norge har stor variasjon i boligstandarden. Knapt halvparten, 45%, har "vanlig" standard, mens 15% bor romslig og bra, og 12% dårlig.

Alle husholdninger rommer mange ulike grupper og det ville være naturlig å vente at de enkelte gruppene hver for seg hadde en mer homogen standard. For yrkesaktive aleneboere er dette imidlertid ikke tilfelle. Blant dem er det både fler som bor dårlig og litt fler enn gjennomsnittet som bor romslig og bra. Det er færre i midtgruppen, så de aleneboende er ikke noen homogen gruppe hva angår boligstandard.

Gruppen vi bruker til sammenligning, parene uten barn, markerer seg ved at flere av dem bor bra. Bare 3% bor trangt og 9% dårlig mot henholdsvis 14% og 20% av de som bor alene. Se tabell 4.4.1.

Tabell 4.4.1

Boligstandard målt med en samlet indeks for alle husholdninger, yrkesaktive enslige og par uten barn.

Kilde: Boforholdsundersøkelsen 1988

Standard-indeks	Alle hushold	Yrkesaktive
		Alene
Romslig/bra	15	17	21
Romslig/ordinær	20	18	30
Vanlig	45	31	37
Trangt	8	14	3
Dårlig	12	20	9
Sum	100	100	100

Parene bor bedre enn gjennomsnittet for alle husholdningene.
Yrkesaktive aleneboere bor dårligere.

Spredningen i boligstandard er stor. Aller størst spredning er blant de yrkesaktive enslige. Blant dem er det bare 31% som bor "vanlig", mens hele 45% av alle husholdningene og 37% av parene bor slik. Parene bor langt oftere romslig etter denne definisjonen enn de som bor alene.

En rapport fra Statistisk sentralbyrå om enslige inntekt og forbruk (SSB 1989) er det vist at enslige har blitt hengende etter i perioden 1980-1985 i boligstørrelse, sammenlignet med par uten barn. Dette gjelder også det å ha forskjellige varige forbruksvarer som komfyr, kjøleskap, fryseboks og vaskemaskin. (Se SSB-rapporten side 76 og 82). - En direkte sammenligning er imidlertid ikke riktig å gjøre fordi SSBs rapport først og fremst gjelder alle enslige og ikke bare yrkesaktive som denne rapporten dreier seg om. Men tendensen er altså den samme for de større gruppene som SSBs rapport tar for seg, som for de yrkesaktive.

En forskjell finnes i det at levestandarden slik SSB har målt den ikke er forskjellig mellom de to gruppene. (Se SSB-rapporten side 48). I dette forholdet er det de yrkesaktive som SSB sammenligner. Dette er et annet resultat enn det vi har funnet for perioden 1982-1987. Vi fant en negativ utvikling i disponibel inntekt for yrkesaktive unge enslige, og en forverring av forholdet i sammenligning med par uten barn for de unge (25-44 år). Forskjellen ligger først og fremst i at endringene har kommet etter 1985. Etter dette årstallet økte par 25-44 år uten barn sin disponible inntekt fra 97% (av nivået i 1982) til 104,4%, mens enslige reduserte sin inntekt fra 94% (av nivået i 1982) ned til 86,6% i 1987 (av 1982-nivået). Tallene gjelder for yrkesaktive, for parene minst en med yrke.

4.5 STØRRELSE, EIERFORM OG HUSTYPE

Fire av ti yrkesaktive som bor alene bor i en ettroms eller toromsbolig. Andelen er lavere blant de eldre. Samtidig er andelen høyere av de eldre som bor i store boliger, fem rom og større. Under hver tiende har fem rom av de yngste mot nesten hver fjerde person blant de over 50 år.

Vel en tredjedel bor i leiebolig. Blant de yngste er det nesten to tredjedeler. Det er interessant å legge merke til at når andelen i leieboliger synker, så øker andelen i andelsbolig mest. Det kan tolkes som at å flytte til andelsboliger er et nærliggende alternativ til leiesituasjonen. Som vi skal se senere er det å bo i leid bolig ikke ønsket. Andelsboligene er sannsynligvis lettere tilgjengelig for mange leietakere enn selveierboligene og derfor et positivt tilbud. Men

andelsboligene er heller ikke det aleneboere primært ønsker.

En tredjedel bor i blokk eller store blokk lignede hus. Her er ikke forskjellen så stor mellom aldersgruppene. Sagt på en annen måte: Vel 60% av de aleneboende i jobb bor i småhus, - noen fler i eneboliger enn i andre typer småhus.

Det er stor forskjell på boligforholdene særlig mellom den tredjedelen som bor i de tre største byene siden og landet forøvrig. I byene bor seks av ti i en ett eller toromsbolig. Forholdsvis få bor i leidt bolig, og til gjengjeld bor mange i andelsbolig. De fleste bor i blokk mens de fleste i landet ellers bor i småhus. - At leieboerandelen er så lav var uventet. Den er på den andre siden bemerkelsesverdig høy utenom de tre store byene: fire av ti bor i leiebolig av de yrkesaktive aleneboende.

Se tabellene 4.5.1 – 4.5.5.

Tabell 4.5.1

Hvor stor bolig en har i dag, yrkesaktive aleneboere etter alder

Alder	1 rom og kj.	2 rom og kj.	3-4 rom og kj.	5 rom el. mer	Uoppg. Sum	Antall spurte
	Prosent (veidde tall)				N	
25-29 år	21	35	37	7	- 100	97
30-39	9	33	46	12	- 100	117
40-49	10	21	53	16	- 100	69
50-69	10	18	49	23	- 100	126
Alle 25-69 år	12	28	46	14	- 100	409

Tabell 4.5.2

Hvor stor bolig en har i dag, yrkesaktive EKTEPAR (1) etter alder

Hva en har idag:

Alder	1 rom og kj.	2 rom og kj.	3-4 rom og kj.	5 rom el. mer	Uoppg. Sum	Antall spurte
	Prosent (veidde tall)				N (hush)	
25-29 år	2	37	50	11	- 100	103
30-39	-	16	57	27	- 100	114
40-49	-	12	41	47	- 100	66
50-69	-	6	48	46	- 100	370
Alle 25-69 år	-	13	49	38	- 100	653

(1) Hovedinntektstaker arbeider minst 20 timer pr uke

Bildet her viser at ektepar bor rommeligere ved at de oftere har minst fem rom og sjeldnere bare to rom.

Tabell 4.5.3

Hvilken eierform en faktisk har, yrkesaktive aleneboere etter alder

Alder	Selv-eier	Aksje-bolig	Andels-bolig	Leie-bolig	Annet, uoppg.	Sum	Antall spurte
	Prosent (veidde tall)					N	
25-29 år	14	5	17	64	-	100	97
30-39	30	4	40	26	-	100	117
40-49	35	9	26	30	-	100	69
50-69	50	2	21	27	-	100	126
Alle 25-69 år	32	4	27	36	-	100	409

Tabell 4.5.4

Faktisk hustype i dag, aleneboende yrkesaktive etter alder

Alder	Våningsh/ enebolig	Småhus ellers	Blokk/ store hus	Annet	Uoppg	Sum	Antall spurte
	Prosent (veidde tall)					N	
25-29 år	31	29	35	3	2	100	97
30-39	29	30	41	-	-	100	117
40-49	46	17	38	-	-	100	69
50-69	53	15	27	3	2	100	126
Alle 25-69 år	39	23	35	2	1	100	409

Tabell 4.5.5

Fordeling av størrelse, eierform og hustype etter bostedstype
for yrkesaktive aleneboere

	Oslo/Bergen Trondheim	Andre byer/ Tettbygd	Spredd bygd	Hele landet
	Prosent (veidde tall)			
1 roms bolig	21	9	3	12
2 roms bolig	38	25	12	28
3-4 roms	37	51	49	46
5 rom el. større	4	15	36	14
Sum	100	100	100	100
Selvveier	18	33	61	33
Andelsbolig	43	24	-	27
Aksjebolig	13	-	-	4
Leiebolig	26	42	39	36
Sum	100	100	100	100
Enebolig/vån.hus	7	43	93	39
Småhus ellers	15	35	4	23
Blokk	76	19	-	35
Annet	2	3	3	3
Sum	100	100	100	100
Antall spurte (N)	167	171	71	409

4.6 STØRRELSEN PÅ DE MINSTE BOLIGENE

Fire av ti aleneboere bor på ett eller to rom, og vel hver tiende av ekteparene.

I ettromsboligene bor 12% av de aleneboende yrkesaktive. Over halvparten av disse som bor så trangt er mer enn 30 år. - Under en prosent av parene bor i ettromsboliger.

Ettromsboligene til de som bor alene har i gjennomsnitt 32,6 m² areal. Arealet er totalt areal innefor boligens ytre vegger. I kjeller og loft er bare beboelsesrom regnet med.

Denne boligstørrelsen er klart for liten til å kunne betraktes som godtakbar som permanent bolig. Som sagt foran er 55-60 m² regnet som en nedre grense, alt etter hvilken areal-definisjon som brukes.

De 12% av alle yrkesaktive aleneboere representerer et sted omkring 20.000 husholdninger totalt for landet. Prinsipielt bør disse betraktes som en del av en boligkø på den måten at de enda ikke har nådd en tilstrekkelig høy boligstandard ut fra de normer som er naturlig å bruke i Norge i dag.

Også blant de som bor i toromsboliger er det mange med en lavere størrelse enn de grenser vi opererer med. Gjennomsnittet for alle yrkesaktive aleneboere i toromsboliger er på 52,6 m², som også er for lavt. De som er under 30 år har i gjennomsnitt ca 50 m², men heller ikke de som er over 30 år når opp i et gjennomsnitt på 55 m².

I og med at det er ca 40% av gruppen totalt som bor i enten ett eller toromsbolig, kan vi anslå antallet som bor trangere enn normen på 55-60 m² på omkring 50.000 yrkesaktive aleneboerne.

For alle disse kan en anvende tanken om at de representerer en boligkø som "venter" på å kunne oppnå en bedre rommelighetsstandard. Mot denne argumentasjonen kan en hevde at endringer i husholdningssammensetning og flyttinger som den enkelte foretar over tid, vil innebære at noen for en tid bor trangt. De boligpolitiske målsettingene er imidlertid formulert slik at "enhver" er ment å skulle bo med en alminnelig bra standard. Når så mange av gruppen er over 30 år og alle er etablerte yrkesaktive, tyder det på at det er et større problem enn bare en midlertidig overgang.

Se tabellene 4.6.1 og 4.6.2.

Tabell 4.6.1

Gjennomsnittlig areal i boligen for de som bor i ettromsboliger

	Totalt	Antall spurte
ALENEBOERE	32,6 m ²	61
25-29 år	29,9 m ²	27
30-39 år	(33,8 m ²)	12 () merk liten gruppe
40-49 år	(31,8 m ²)	7 () merk liten gruppe
50-69 år	(37,0 m ²)	15 () merk liten gruppe

Uoppgett = 1

Tabell 4.6.2

Gjennomsnittlig areal i boligen for de som bor i toromsboliger

	Totalt	Antall spurte
For alle	57,2 m ²	197
ALENEBOERE	52,6 m ²	121
25-29 år	50,6 m ²	36
30-39 år	54,4 m ²	43
40-49 år	54,1 m ²	15 () merk liten gruppe
50-69 år	51,2 m ²	27
EKTEPAR	63,9 m ²	76
25-29 år	57,7 m ²	34
30-39 år	58,7 m ²	15 () merk liten gruppe
40-49 år	88,9 m ²	6 () merk liten gruppe
50-69 år	70,4 m ²	21

Uoppgett = 3

4.7 VEDLIKEHOLDSBEHOVET

I det store og hele er det liten forskjell mellom aleneboende og ektepar i hvor mange som vil ha noe vedlikehold eller reparasjoner gjort ved boligene. Nær halvparten i begge gruppene ønsker to eller flere ting utført. Dette resultatet er svært likt gjennomsnittet for alle husholdningene (ref NBI-blad om vedlikeholdsbehovet). De som bor alene uttrykker nesten i samme grad et behov for å få ting gjort.

Av alle husholdningene i landet i 1988 var andelene som følger:

Ingen utbedringer	34%
<u>Vil ha utført:</u>	
1 utbedring	18%
2 e. fler utbedringer	48%

Sum	100%
=====	

Tabell 4.7.1

Andelen av husholdninger med behov for en eller flere typer vedlikehold eller utbedringer, aleneboende yrkesaktive etter alder

Alder	Ingen utbedringer	Vil ha utført:		Sum	Antall spurte
		1 utbedring	2 eller fler		
Prosent (veidde tall)					
25-29 år	45	16	39	100	97
30-39	33	19	48	100	117
40-49	27	20	53	100	69
50-69	35	22	43	100	126
All 25-69 år	36	19	45	100	409

Tabell 4.7.2

Andelen av husholdninger med behov for en eller flere typer vedlikehold eller utbedringer, par (yrkesaktiv) etter alder

Alder	Ingen utbedringer	Vil ha utført: 1 utbedring	Sum	Antall spurte
	Prosent (veidde tall)			N
25-29 år	27	21	52	100
30-39	28	12	60	100
40-49	55	12	33	100
50-69	31	21	48	100
Alle 25-69 år	32	19	49	100
				653

4.8 MILJØSTANDARD

Innledningsvis skal vi kort si litt om hva vi i denne sammenhengen forstår med miljøstandard. Vi omtaler her enkelte sider ved det fysiske miljøet: trafikkforhold, støyforhold og avstand til service av ulike slag. Dette er bare en del av hva miljøstandarden i virkeligheten omfatter. Vi savner spørsmål om luftkvalitet, og om omgivelsene er vakre og om en har utsikt, og vi savner spørsmål om sosialt miljø og naboskap. I enhver undersøkelse må en begrense omfanget av forskjellige spørsmål. Da Boforholdsundersøkelsen 1988 ble laget fikk vi bare med de tre faktorene trafikk, støy og avstand til service.

Av alle husholdningene har 81% et godt lydmiljø i den betydningen at de ikke er plaget av støy fra noen av åtte forskjellige kilder. Videre er 85% ikke plaget av trafikken på nærmeste vei ved boligen. Avstand til service som dagligvareforretning, post, skole osv. er under 1 km for 66 % av husholdningene.

Tabell 4.8.1

Andelen av alle husholdninger i Norge som har et godt eller dårlig lyd-miljø, trafikkmiljø, og kort eller lang avstand til service

	Prosent (veidde tall)		N
	Ikke plaget	Plaget	Sum
STØY FRA EN AV ÅTTE KILDER	81	39	100 4649
PLAGSAM TRAFIKK (sp.99)	85	15	100 4649
UNDER EN KM AVSTAND FRA MINST TO AV SYV SERV.I (x)	Har	Har ikke	Sum
	66	34	100 4649

(x) SYV SERVICE-INSTANSER = Dagligvare, folkeskole, post, bank, lege, tannlege, eller butikksenter.

Tabell 4.8.2

Andelen av alle yrkesaktive enslige eller par uten barn som har et godt eller dårlig lyd-miljø, trafikkmiljø, og kort eller lang avstand til service

	Prosent (veidde tall)		N
	Ikke plaget	Plaget	Sum
STØY FRA EN AV ÅTTE KILDER			
- ALENE	78	22	100 409
- PAR	78	22	100 653
PLAGSOM TRAFIKK (sp.99)			
- ALENE	87	13	100 409
- PAR	84	16	100 653
UNDER EN KM AVSTAND FRA MINST TO AV SYV SERV.I (x)			
- ALENE	76	24	100 409
- PAR	70	30	100 653

(x) SYV SERVICE-INSTANSER = Dagligvare, folkeskole, post, bank, lege, tannlege, eller butikksenter.

KOMMENTAR

Når vi sammenligner de to gruppene aleneboende og ektepar (i samme aldersgrupper) viser bildet lite avvik fra gjennomsnittet av norske husholdninger, og heller ikke mellom de to gruppene.

5. BOLIGØNSKENE

5.1 ALLE ALENEBOERE: ØNSKER 1981 OG 1988

I diagrammene på side 28 er vist hvor store boliger aleneboere hadde i 1981 og i 1988. Alle aldersgrupper har opplevd bedret standard med hensyn til boligstørrelse. Det er rimelig å tro at også forventningene og kravene til bedre bolig steg i perioden. Både i Boforholdsundersøkelsene i 1981 og i 1988 ble det stilt spørsmål om hva ens forventninger var til boligstørrelse. Disse forventningene viser da også en markert økning. Se diagrammene på neste side.

Et forbehold må vi ta: Spørsmålene ble ikke stilt på nøyaktig samme måte. I 1981 var spørsmålet:

"Hvor mange rom i tillegg til kjøkkenet ville være en passende bolig for Deres husholdning i dag?"

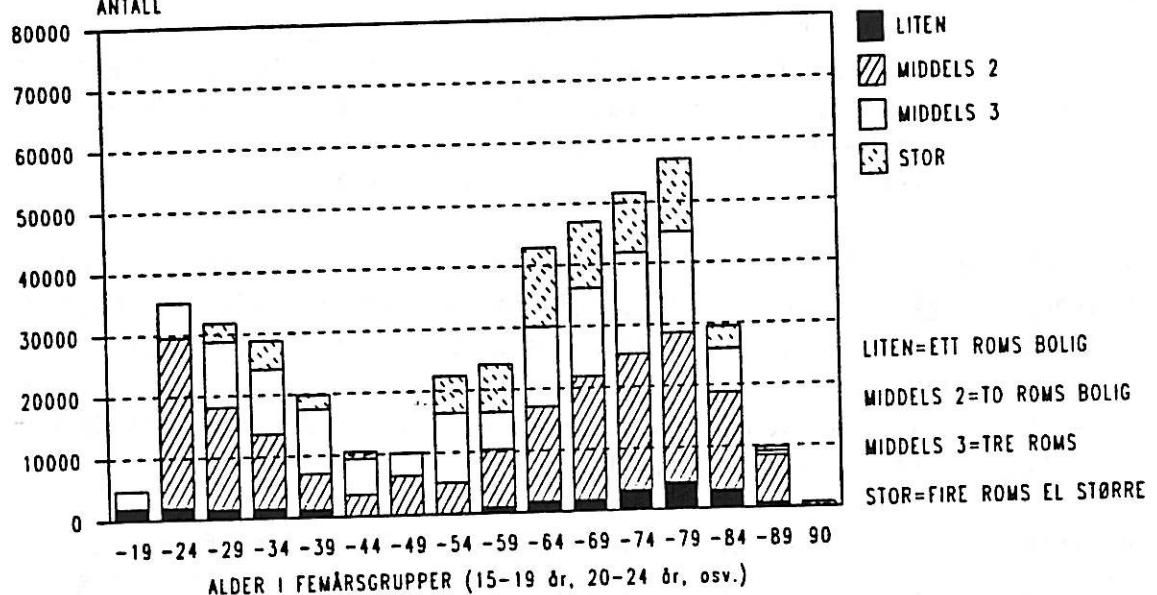
I 1988 var spørsmålet:

"Dersom du kunne velge helt fritt, hva slags bolig ville du ønske at du hadde? For det første, hvor mange rom utenom kjøkkenet skulle den ha?"

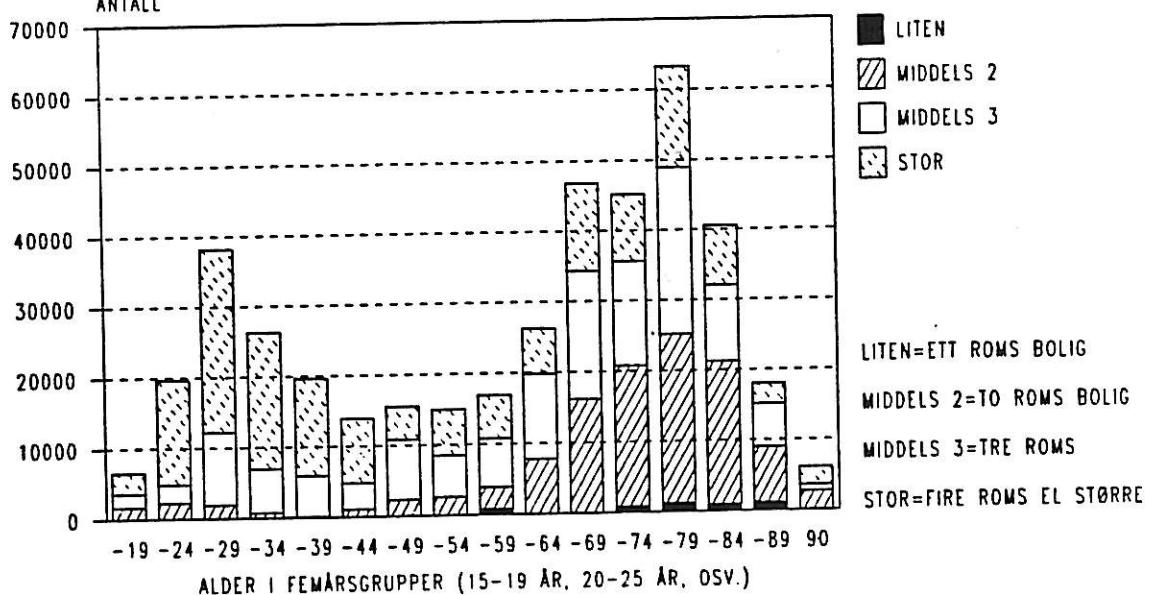
I sak er spørsmålene like. Vi må gå ut fra at frie ønsker er de samme som det en anser som en passende bolig. Men det er likevel nyanser i spørsmålene som kan tenkes å utløse ulike reaksjoner hos den som blir intervjuet. Ordet "passende" kan tenkes å få fram ideer om hva som er praktisk og som vil fungere bra. Mens ordene "velge fritt" og "ønske" lettere får intervjupersonen til å tenke utover det praktiske og nøkterne.

Ulike personer vil sannsynligvis også reagere forskjellig med hensyn til hvor mye de slipper ønskene fritt fram. Det er sannsynligvis rimelig at yngre har færre hemninger enn eldre i det å fritt ønske seg en stor bolig. På den andre siden ville det kanskje være naturlig for mange eldre i små boliger, etter et lengre liv, endelig å kunne ønske å ha en romsligere bolig.

ALENEBOERE OG "PASSE BOLIGSTØRRELSE I DAG"
BOFORHOLDSUNDERSØKELSEN 1981 - HELE LANDET

ALENEBOERE OG ØNSKET BOLIGSTØRRELSE
BOFORHOLDSUNDERSØKELSEN 1988 - HELE LANDET

På grunn av disse forskjellige tolkingsmulighetene kan vi ikke uten videre slutte oss til at kravene, særlig blant yngre har steget så meget som de todiagrammene viser.

Det vi kan si, er for det første at ønskene om romslige boliger er til stede. Det betyr at aleneboere sannsynligvis vil forsøke å øke sin rommelighetsstandard utover toromsboligen dersom de får anledning til det, dvs at de blir i stand til det i økonomisk forstand, og dessuten forutsatt at større boliger er tilgjengelig.

For det andre er det en viss sannsynlighet for at forventningene og kravene i virkeligheten har økt, selv om de klare forskjellene mellom 1981 og 1988 for en del kan tilskrives ulike spørsmål. En grunn til at vi tror forventningene også i mer realistisk forstand er høye, ligger i de svarene som har kommet på spørsmålene i 1988 om hva en planlegger å flytte til for de som har flytteplaner.

Et interessant poeng er at endringene i ønskene først og fremst er blant de yngre, og ikke så meget blant pensjonistene, dvs fra 65 år og oppover. Blant de siste er fortsatt i 1988 toromsboligene ønsket av en drøy tredjepart, - fra ca halvparten i 1981. Blant alle yngre derimot, eksisterer knapt toromsboligen som noe fritt ønske i det hele tatt i 1988.

5.2. YRKESAKTIVE ALENEBOERES ØNSKE OM BOLIG

5.2.1 BOLIGSTØRRELSE

Som vi har redegjort for er denne gruppen avgrenset i alder til 25-69 år og dessuten til de med minst 20 timers arbeide i uka. Ønskene om boligstørrelse hos ni av ti er på minst tre rom. Som vi så av diagrammet foran var det først når en kom opp i pensjonsalderen at mer beskjedne ønsker om romstørrelser ble uttrykt: Hver femte av de som er 50-69 år og yrkesaktiv ønsker toromsbolig, og knapt hver tiende av de mellom 40 og 49 år.

Tabell 5.2.1
Fritt ønsket boligstørrelse etter alder,
yrkesaktive aleneboere 25-69 år

Alder	Hva en ønsker seg:				Sum	Antall spurte
	2 rom og kj.	3-4 rom og kj.	5 rom el. mer	Uoppg.		
	Prosent (veidde tall)					
25-29 år	3	60	34	3	100	97
30-39	2	60	32	6	100	117
40-49	8	73	12	8	100	69
50-69	19	66	12	3	100	126
Alle 25-69 år	8	64	23	5	100	409

De yngste uttrykker de høyeste kravene. Hver tredje av dem (25-39 år) ønsker en bolig på minst fem rom!

Som nevnt har vi en viss mulighet for å sjekke de frie ønskene ved å se på hva de svarer de som har klare flytteplaner.

5.2 PLANER OM FLYTTING OG BOLIGSTØRRELSER

Ca halvparten av de yngste og opp til hver tiende av de over 50 år har enten klare flytteplaner eller i det minste regner med å flytte innen tre år.

Tabell 5.2.1

Om en har flytteplaner, yrkesaktive aleneboere etter alder

	Har klare flyttepl.	Vil flytte innen 3 år	Blir boende	Uoppg	Sum	Antall spurte
	Prosent (veidde tall)					
25-29 år	12	35	53	-	100	97
30-39	17	13	70	-	100	117
40-49	13	14	73	-	100	69
50-69	7	2	89	2	100	126
Alle 25-69 år	12	16	71	1	100	409

De med flytteplaner ble spurta:

"Hva slags bolig tar dere sikte på å skaffe når ellers dersom dere flytter?"

Av alle yrkesaktive aleneboere 25-69 år med flytteplaner er det tre fjerdedeler (74%) som sier de tar sikte på å skaffe seg en bolig på minst tre rom. Andre husholdningsgrupper innen samme aldersavgrensing svarer dette i enda høyere grad, (84%-97%, ikke vist i tabellen).

Tabell 5.2.2
Bestemte ønsker om boligstørrelse etter alder,
yrkesaktive aleneboere 25-69 år med klare flytteplaner

Alder	Hva en tar sikte på å skaffe seg:					Antall spurte
	2 rom og kj.	3-4 rom og kj.	5 rom el. mer	Uoppg.	Sum	
	Prosent (veidde tall)					N
25-29 år	36	56	8	-	100	52
30-39	12	67	21	-	100	40
40-49	11	77	12	-	100	18
50-69	47	29	24	-	100	15
Alle 25-69 er	26	60	14	-	100	125

Fotnote: 4-5% av alle tenker å flytte til 1 roms bolig. Disse er slått sammen med to som sier 2 roms bolig.

Når vi ser etter hva disse ønsker seg fritt, blir andelen som ønsker stor bolig noe større. Blant de under 50 år er det nær 100% som vil ha minst tre rom. Bare de mellom 50 og 69 år har en viss andel som sier seg fornøyd med to rom, nemlig 38%. Se tabell 4.4.

I alt er det omkring 40 000, kanskje opptil 50 000 yrkesaktive aleneboere med flytteplaner i denne alderen. Det betyr at minst 30 000 av dem er på markedet i en eller annen forstand og samtidig ute etter en 3-4 roms bolig. Dette er de som sier de "tar sikte på å skaffe seg" en så pass stor bolig. Nær på alle av disse 40-50 000 boligsøkerne sier de vil ha en så stor bolig (eller større) når de ønsker fritt.

Tabell 5.2.3

Frie ønsker om boligstørrelse etter alder,
yrkesaktive aleneboere 25-69 år med klare flytteplaner

Hva en ønsker:

Alder	2 rom og kj.	3-4 rom og kj.	5 rom el. mer	Uoppg.	Sum	Antall spurte
	Prosent (veidde tall)				N	
25-29 år	3	56	41	-	100	52
30-39	1	55	45	-	100	40
40-49	-	77	23	-	100	18
50-69	38	33	29	-	100	15
Alle 25-69 er	5	57	38	-	100	125

5.3 NÅVÆRENDE BOLIGSTØRRELSE OG BOLIGØNSKENE

Det er vanlig å finne en sammenheng mellom hva en har av bolig i dag og hva en ønsker. De med store boliger har høyere krav enn de med små.

Sammenhengen mellom hva en har og ønsker seg er imidlertid ikke se entydig blant de yrkesaktive aleneboende som vi ville trodd i forveien. De i små boliger har i det store og hele omtrent de samme ønskene som de i store. Den lille forskjellen på omkring 10 prosentenheter mellom hvor mange som ønsker seg toromsbolig rokker ikke ved hovedinntrykket at 80-90%, uansett hva de har i dag, ønsker seg minst tre rom.

Tabell 5.3.1

Fritt ønsket boligstørrelse etter hvor stor bolig en har i dag blant yrkesaktive aleneboere 25-69 år

Bolig-størrelse i dag:	Hva en ønsker seg:				Antall spurte	
	2 rom og kj.	3-4 rom og kj.	5 rom el. mer	Uoppg. Sum		
Under 40 m ²	14	60	26	-	100	48
40-54 m ²	15	63	18	4	100	73
55-74 m ²	10	71	19	-	100	89
75-99 m ²	1	63	28	8	100	96
100 + m ²	5	64	24	7	100	97
Alle	8	64	23	5	100	409

5.4 EIERFORMEN

Erfaringene fra de siste ti årene med verdiøkning på eierboliger og økt takst og tilsist opphevret takstplikt på andelsboliger har sannsynligvis økt bevisstheten hos mange om betydningen av å eie sin egen bolig. Se tabell 4.5.

Tabell 5.4.1

Hvilken eierform en helst vil ha, yrkesaktive aleneboere etter alder

Alder	Selv-eier	Aksje-bolig	Andels-bolig	Leie-bolig	Annet, uoppg.	Sum	Antall spurte
	Prosent (veidde tall)					N	
25-29 år	94	-	6	-	-	100	96
30-39	98	-	2	-	-	100	117
40-49	80	7	6	3	4	100	69
50-69	70	13	10	3	4	100	125
Alle 25-69 år	86	5	6	1	2	100	407

Som tabellen viser er det et overveldende flertall for å eie sin bolig blant alle yrkesaktive aleneboere. Andelsbolig og aksjebolig er et alternativ for noen, særlig blant de eldre.

Det er sannsynlig at flertallet en eller annen gang tidligere har hatt erfaring med å bo til leie. Undersøkelser blant yngre i etableringsfasen (ref. Etableringsutredningen 1988) viser at mange går gjennom en fase med betingede leieforhold: framleie, møblert leie, og lignende. Slike erfaringer kan tenkes å bidra til å forsterke ønsket om å eie sin bolig.

Det har dessuten gjennom mange år vært et tverrpolitisk mål at alle skal eie sin bolig, enten som selveier eller i fellesskap. Bakover i historien har utrygge leieforhold for store husholdningsgrupper vært en drivkraft for å utvikle større trygghet gjennom andelsboliger.

En annen tolkning er at selveierboliger blir ønsket av de fleste fordi ønskene er så lite forpliktende. Dette burde i så tilfelle slå ut i

Tavere andeler av eierboliger blant de med planlagt flytting. Tabell 4.6 viser at dette skjer til en viss grad ved at leieandelen går opp til vel 20% når vi ser på bare de som har forholdsvis faste planer om flytting. Prosentbasen for enkelte av aldersgruppene er små, men det kan se ut som det er en tendens til at leieboligene velges noe hyppigere blant de yngste.

Selvveierformen er heller ikke alene som eieralternativ: andelsboligene kommer ganske høyt opp som alternativ med 17%. Også her ser det ut som det er de yngste som går inn for dette, først og fremst.

Men likevel er det selvveierboligen som velges av flertallet. Vi skal se hvordan dette flertallet fordeles når vi deler hele gruppen 25-69 år opp etter bosted. Se tabell 4.7.

Tabell 5.4.2

Hva en tar sikte på av eierform ved nyanskaffelse av bolig, yrkesaktive aleneboere 25-69 år med klare flytteplaner

Hva en tar sikte på å skaffe seg:

Alder	Selv-eier	Aksje-bolig	Andels-bolig	Leie-bolig	Annet, uoppg.	Sum	Antall spurte	N
<hr/>								
25-29 år	43	2	23	28	3	100	52	
30-39	62	-	14	15	8	100	40	
40-49	49	2	11	25	13	100	18	
50-69	80	11	4	5	-	100	15	
Alle 25-69 er	54	2	17	21	6	100	125	

5.5 ØNSKET BOLIGTYPE

Også når det gjelder hustype er ønskene entydige. De aller fleste vil enten bo i enebolig eller småhus. To av ti ønsker seg leilighet i blokk (12%) eller leiegård eller annet stort hus (9%). Tatt i betraktning at en god del av gruppen bor i byer, er det en svært liten andel som svarer at de ønsker å bo i store bygårder.

Når det likevel er endel som vil bo i blokk eller leiegård, er det sannsynligvis fordi mange enslige ønsker å bo sentralt. Skal en bo sentralt vil blokkbebyggelse eller leiegård være så godt som eneste mulighet mange steder.

Tabell 5.5.1

Hvilken hustype en helst vil ha, yrkesaktive aleneboere etter alder

Alder	Våningsh/ enebolig	Småhus ellers	Blokk	Leiegård/ annet	Sum	Antall spurte
	Prosent (veidde tall)				N	
25-29 år	71	14	7	8	100	96
30-39	76	14	7	3	100	117
40-49	53	8	27	12	100	69
50-69	56	13	15	16	100	125
Alle 25-69 år	66	13	12	9	100	407

Tabell 5.5.2

Hva en tar sikte på av hustype ved nyanskaffelse av bolig,
yrkesaktive aleneboere 25-69 år med klare flytteplaner

Alder	Våningsh/ enebolig	Småhus ellers	Blokk	Leie- gård	Annet	Uoppg	Sum	Antall spurte
	Prosent (veidde tall)						N	
25-29 år	16	23	24	13	20	4	100	52
30-39	26	22	13	20	16	3	100	40
40-49	38	11	27	-	11	14	100	18
50-69	45	10	4	26	16	-	100	15
Alle 25-69 år	26	19	19	14	17	5	100	125

5.6 KONKLUSJON

Boligønskene er her vist for boligstørrelse, eierform og hustype. Når det gjelder størrelse er det for alle enslige som bor alene en markert tendens til helst å ville ha en større bolig i 1988 enn hva ønskene var i 1981. For yrkesaktive aleneboende er det få som ønsker noe mindre enn en treromsbolig, bortsett fra et mindretall av de som er 50-69 år som fortsatt sier at de helst ønsker seg en toromsbolig. Andelene er imidlertid lavere enn den var i 1981. Prosenttallene i 1988 er 92% som helst vil ha en bolig på minst tre rom. I den eldste gruppen er det 81% som vil ha dette, mens 19% ønsker toromsbolig.

Så godt som ingen vil ha noe mindre enn en toromsbolig.

Når vi spør de som har klare flytteplaner om hva de tar sikte på å skaffe seg, er planene mer beskjedne. "Bare" 74% av alle tar sikte på en toroms eller større. For "mellom-generasjonen" 30-44 år er det 88-89% som tar sikte på en bolig av denne størrelsen.

Det er en stor majoritet som både har frie ønsker om en større bolig enn minstestandarden på to rom og kjøkken, og som i virkeligheten tar sikte på å skaffe en slik størrelse.

Frie ønsker om eierform viser at selveierboliger først og fremst, og for en del andels- eller aksjeboliger, er ønsket. Leieboliger er ikke ønsket. Men når det kommer til hva de tar sikte på å skaffe, er det 21% som sikter mot leieboliger. Det er flest blant de yngste, naturlig nok. Sannsynligvis har dette økonomiske årsaker, se kapitlet

om inntektsutviklingen 1982-1987 som viser at de yngste har gått ned i disponibel inntekt i perioden.

Ønsket hustype er først og fremst småhus (inklusive eneboliger). Bare 21% ønsker leilighet i blokk eller leiegård. Når vi spør de med klare flytteplaner øker andelen som tar sikte på leilighet til 33%.

Alt i alt ser det ut til at 1980-tallet har brakt viktige endringer i boligønskene blant enslige. De er mer bevisste på å ville ha en alminnelig romslig bolig, som de selv eier.

6. BOLIGBEHOVET 1990-2000

6.1 INNLEDNING

Målgruppen for denne rapporten er de yrkesaktive som bor alene. Det er en rekke forhold vi må se nøyere på for å vite om deres behov for bolig i årene framover. Vi må vite hvor mange de kommer til å bli, og hvilke aldersgrupper av dem som øker eller minsker. Videre må vi danne oss en oppfatning av hva de vil realisere av sine ønsker eller behov. Vi bruker uttrykket behov omtrent på samme måte som i Boligmeldinga, "Boligpolitikk for 90-årene" (Kommunal- og arbeidsdepartementet 1989). Det vil si vi snakker om at en gruppe eller en total befolkning har et behov for et visst antall boliger som har en nærmere bestemt kvalitet. I Boligmeldinga legger en vekt på at den offentlige innsatsen for å skaffe boliger skal avgrenses til boliger av god, nøktern standard. Boligkrav som går ut over en nøktern standard, er det ikke naturlig at de offentlige finansierings- og subsisieordningene bidrar til. Derfor er det av betydning hva en mener er en nøktern standard. I denne rapporten har vi antatt at to og treromsboliger for en person som bor alene faller innenfor dette. - For øvrig viser vi til en tidligere rapport for nærmere diskusjon av hva boligbehov er (Gulbrandsen og Hansen 1985).

I og med at det ikke fins løpende statistikk over husholdinger, må vi finne fram til antallet aleneboere idag ved å beregne tallet. Det er bare ved hver folketelling hvert tiende år at vi får det totale antallet husholdninger med en person. Fram til tallene fra Folketellingen 1990 blir kjent (1991) må tallet beregnes på grunnlag av utvalgsundersøkelser. Dessverre spriker slike beregninger noe. I dag har vi ikke noe sikkert tall, men vi har beregninger med et mer eller mindre sannsynlig anslag.

En betingelse for å finne det riktig antallet er å vite hvordan den totale befolkningen utvikler seg på 90-tallet. Til dette brukes vi Statistisk Sentralbyrås framskrivinger av befolkningen. En er gjort etter sivilstand (rapport 86/22). Dette er den siste framskrivningen gjort etter sivilstand. En annen og nyere er gjort etter alder og kjønn og fins i et "Internt notat" fra SSB, (nr 89/28).

Vi skal først se på befolkningsutviklingen de senere årene og framover på 90-tallet. Det er store endringer i aldersgruppene som følge av ulike størrelser på kullene født etter og mellom verdenskrigene. Deretter skal vi se nøyere på antall aleneboere ved utgangen av 1988. På basis av befolkningstallene skal vi beregne det sannsynlige antallet yrkesaktive aleneboere i 1990 og år 2000. Dette er fundamentet for vurderinger av boligbehovet i tiden framover. Det vi vet om hva personene mangler i dag i sin posisjon og deres ønsker og preferanser i dag vil gi oss en indikasjon på hva deres konkrete behov vil være i framtida.

6.2 BEFOLKNINGSUTVIKLINGEN

Den voksne befolkningen har økt jevnt siden 1960, fra 2.4 millioner til 3.1 millioner ved utgangen av 1988. Veksten vil fortsette på 90-tallet, men i langsmmere tempo. Ved århundreskiftet vil totalen som er minst 20 år være 3.3 millioner.

I løpet av 1980-årene har de viktigste endringstendensene vært færre gifte og en økning av personer som bor i par, men ikke er gift. Videre er det flere personer som bor alene. Går vi helt tilbake til 1960, har andelen av personer som bor alene av alle minst 20 år vokst fra 8.5% i 1960 til 14.8% i 1980 og sannsynligvis 16.1% ved utgangen av 1988.

Økningen av ugift samliv bevirker sannsynligvis vekst i aleneboingen: Flere ugift samboende par enn gifte separeres og danner husholdning alene for en kortere eller lengre periode (Gulbrandsen 1987, side 38).

Veksten i andelen av aleneboere har gått noe tilbake på 1980-tallet. I nabolandet Sverige var det fortsatt en sterk vekst mellom 1980 og 1985 i andelen husholdninger med bare en person. Veksten var fra 33% av alle hushold til 36%. Dette er svært høyt tatt i betrakning at Sverige lå høyt i andel allerede i utgangspunktet. - Flere små boliger i Sverige enn i Norge kan være en av årsakene til fortsatt vekst der. Men ellers er det viktig å merke seg at "taket" i andel aleneboere ikke behøver å ligge lavere enn 36% som Sverige hadde i 1985. - I Norge antar vi at andelen aleneboere av alle husholdninger lå rundt 31% i 1988.

6.3 BOLIGDEKNINGEN

Vi innledet rapporten med å stille spørsmål om stagnasjonen i tallet på aleneboere betyr at boligdekningen er blitt dårligere. Med boligdekning menes andelen av en gruppe som har bolig for seg selv. Ut fra Boforholdsundersøkelsene 1988 har dekningen ikke blitt dårligere i absolutt forstand. Det er mest sannsynlig at tallet på aleneboere har hatt en vekst på 5% med egen bolig mellom 1980 og 1988 av de som ikke bor i par.

Denne veksten er imidlertid svakere enn den veksten som har vært tidligere. Ser vi på det totale antallet boliger og personer over 20 år er det en årlig stigning av voksne personer på nesten 27.000 i perioden 1980-1988 samtidig som veksten i boligtallet er sunket til 20.000 i året. I tiåret før økte boligtallet med nesten 23.000 og samtidig var veksten i voksenbefolknigen (20+ år) bare 24.100 i året. Se figur 6.4.1 og tabell 6.4.1.

Ser vi på aleneboerne hadde de som nevnt en vekst som sannsynligvis ligger omkring 5% på 1980-tallet. Veksten i tiåret forut var betydelig høyere, nemlig omkring 30-40% for aleneboende menn og 10-15% av kvinnene. Prosenttallene er antall aleneboere av ugifte, skilte eller enker/enkemenn i 1980 i forhold til 1970. (Gulbrandsen og Ås 1986, side 68).

En så lav vekst som omkring 5% på 1980-tallet er en betydelig reduksjon i forhold til 70-tallet.

Kan denne stagnasjonen i veksten bety at antallet aleneboere har nådd et metningspunkt? Av personer mellom 60 og 74 år var så mange som 60-70% av ikke-gifte menn aleneboere, og omkring 70% av kvinnene. - På den andre siden er det ca 200.000 personer under 50 år som bor alene, og i disse aldersgruppene er andelene alene av alle ikke-gifte eller ikke-i-par oftest langt under 50% (Gulbrandsen og Moen 1990). Så blant de yngre er det mange som bor i forskjellige andre boformer, som enslige forsørgere, inneboende hos andre husholdninger, fortsatt hjemme hos foreldrene (vi snakker bare om de som er over 20 år), eller i kollektive boformer av et eller annet slag.

Denne sistnevnte store sekkegruppen av personer over 20 år som hverken bor i par eller helt alene hadde i mange år vist en synkende tendens. Men etter 1980 viste den plutselig en kraftig vekst, samtidig med at personer i ugift samliv vokste sterkt. Se tabell 6.4.2 og figur 6.4.2. Dette kan bety at mange enslige i dag bor på måter de ikke ville

foretrukket dersom boligmarkedet var lettere tilgjengelig for dem. Økningen i løpet av 8 år er nesten på 100.000 enslige over 20 år. De bor hverken som samboende par eller helt alene. Siden mange av dem sannsynligvis ikke bor i en egen husholdning er det også vanskelig å fange dem opp i undersøkelser. Derfor må en stagnerende boligdekning tas som et viktig tegn på mulige boligproblemer.

Tabell 6.4.1

Veksten i den voksne befolkningen (minst 20 år) og tallet på boliger i tidsrommet 1960-1988 inndelt i tre perioder.

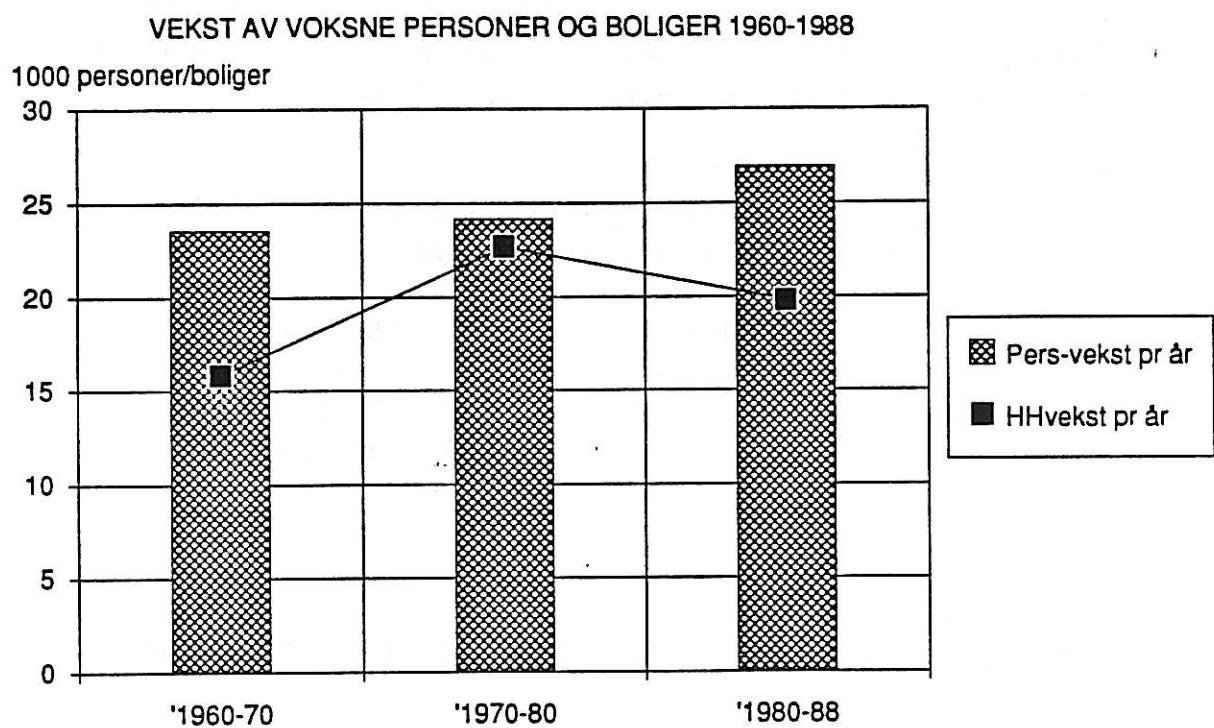
	1960-70	1970-80	1980-88
Person-vekst pr år	23.500	24.100	26.900
Bolig-vekst pr år	15.800	22.700	19.800

Tabell 6.4.2

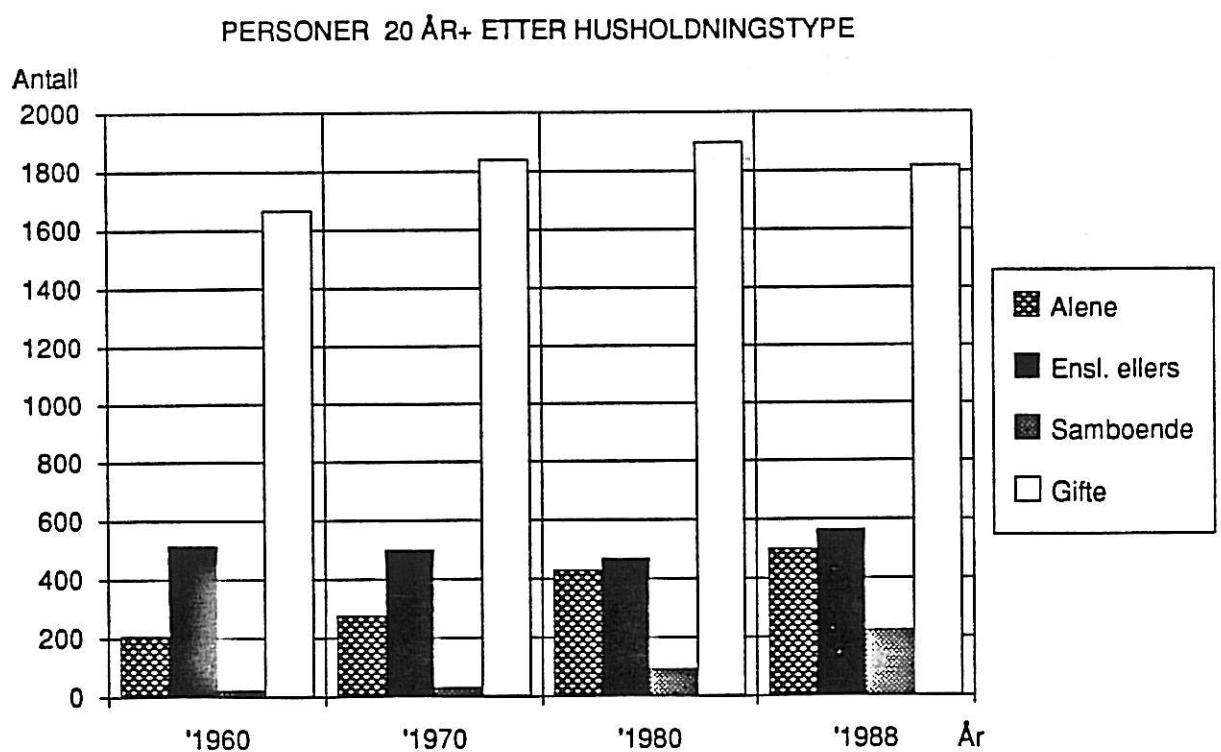
Voksne personer (minst 20 år) fordelt etter husholdningstype 1960-1980

År	Bor alene	Andre enslige	Bor i ugift samliv	Gifte
1960	205.000	513.000	20.000	1.662.000
1970	274.000	496.000	30.000	1.836.000
1980	426.000	467.000	90.000	1.894.000
1988	497.000	562.000	220.000	1.813.500

Figur 6.4.1

Figur 6.4.2

6.3 NÆRMERE OM 1990-TALLET

I løpet av 1990-tallet skjer det store endringer i alderssammensetningen i befolkningen. Særlig øker den delen av befolkningen som er i yrkesaktiv alder. Skal en holde tritt med denne veksten uten å få større arbeidsledighet må det skapes omkring 20 000 flere arbeidsplasser i året (Foss og Rangnes 1990).

Dette skjer delvis som en følge av de store svingningene i fødselskullene i tiårsperioden rundt annen verdenskrig. Fra et svært lavt fødselstall på 42 000 i 1935 steg det til over 70000 i 1946, og svingte deretter rundt 65 000 i etterkrigstida.

Like etter den første verdenskrigen var det også en kortvarig, men kraftig topp i fødselstallet med hele 69000 levendefødte i 1920. Dette er en del av forklaringen på at det er forholdsvis mange personer rundt 70 år i 1990, og mange rundt 80 år når vi kommer til år 2000.

Andre forhold som har betydning for endringene i den voksne befolkningen er økt levealder og nettoinnvandringen.

Når vi ser på totalbefolkningen over 15 år i perioden 1990 - 2000 er det noen hovedtrekk som skiller seg ut:

1. Det blir en sterk vekst i antallet personer som er i yrkesaktiv alder samtidig som pensjonistene minsker i antall. Det blir med andre ord flere som er i arbeid og kan bidra til produksjon og inntekt i forhold til de som skal forsørges. Sagt på en annen måte: "forsørgeresbyrden" blir mindre.
2. Det blir en uvanlig kraftig vekst i aldersgruppen 45-59 år. I denne aldersgruppen er omkring tre fjerdedeler i arbeid, litt flere menn enn kvinner. Veksten blir godt over 20000 personer i året, noe som høyst sannsynlig vil komme til å sette spor for eksempel hva angår boligetterspørrelse.
3. Det blir 40 - 50000 flere personer over 80 år, altså en vekst på vel 4000 i året. Men for hver 80-åring blir det altså fem flere 50-åringar. Aldersforskjellen er omrent så stor som det er mellom foreldre og barn, så det ligger an til økte forventninger om økt privat omsorg for eldre. Om slike eventuelle forventninger blir innfridd er et annet spørsmål.
4. Det blir færre ungdommer 15-24 år. De minsker med 11-12000

i året, dvs minskingen opptrer først og fremst på andre halvdel av 90-tallet. Vi må stille spørsmål om vi får ledige ungdomsboliger som vi i dag er i ferd med å bygge ut..

5. Til sist skal nevnes at 30-åringene (30-39 år) øker med like mange som 80-åringene, 4 - 5000 i året.

Det blir en markert vekst i de godt etablerte gruppene. Økningen i boligstandard på 1970 og 1980-tallet vil derfor kunne få en fortsettelse på 90-tallet fordi det er et utgangspunkt med økte forventninger skapt av standardøkningene tidligere. Gruppene som skal realisere sine forventninger vil være preget av forholdsvis "betalingsdyktige 50-åringene" og "kravstore 30-åringene". Bakgrunnen for disse noe overdrevne karakteristikkene er at de yngste aldersgruppene har vist at de i høyere grad i dag enn tidligere ønsker seg store boliger. De personene som er i arbeid og omkring 50 år vil være mange med forholdsvis lang ansiennitet i arbeidslivet og derfor forholdsvis høye lønninger, samtidig som de sannsynligvis vil ha rukket å betale ned på en del av de lånene de eventuelt har tatt opp i en yngre etableringsfase.

I figuren nedenfor har vi vist økningen etter alder i femårsgrupper. Aldersgruppene rundt 50 år viser en markert økning, mens personene rundt 20 år viser en kraftig nedgang.

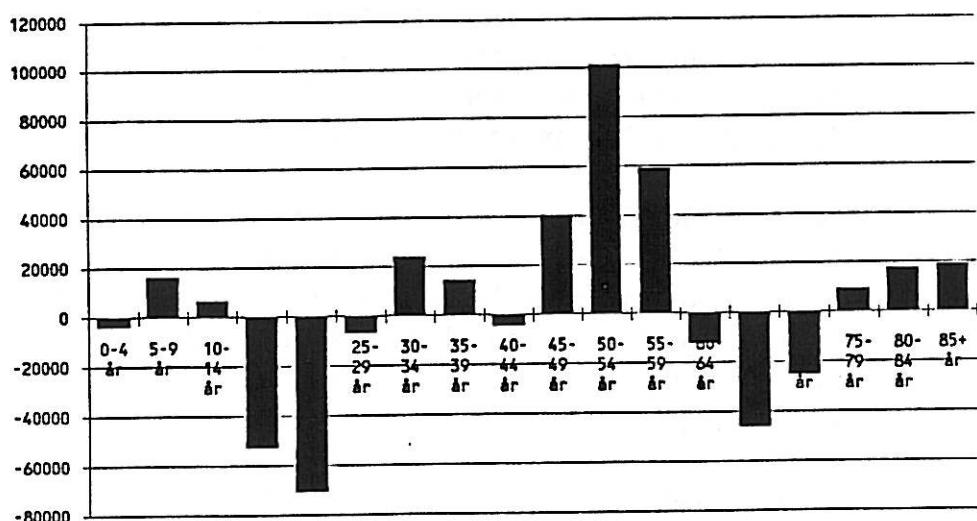
Figur 6.4.3

Endringer i antall personer i 5-årige aldersgrupper 1990-2000.

Kilde: Framskriving av folkemengden 1987-2050, int. notater 89/28, SSB
(Alternativ KB87)

Personer

Endringer 1990-2000

6.5 YRKESAKTIVE ALENEBOERE I ALDEREN 25-69 ÅR I 1988

På basis av alle aleneboende regnes ut hvor mange som er yrkesaktive. Ut fra opplysningene i Boforholdsundersøkelsen vet vi hvor mange som arbeider minst 20 timer pr uke, som er definisjonen vi bruker på de som er yrkesaktive. Se tabell 6.5.1 og 6.5.2.

Som vi ser forskyves antallet ned mot de yngre aldersgruppene fordi andelen yrkesaktive er høyere blant dem. Hele 54% er under 40 år. Bare 11% er over 60 år.

Andelen av menn er høyere fordi yrkesaktiviteten blant menn er høyere. Av 188.000 yrkesaktive i alderen 25-69 år i 1988 er 61% menn og 39% kvinner.

Dette bildet av de yrkesaktive aleneboende er annerledes enn det en ofte refererer til om hvem de "enslige" er. Det bildet som ofte brukes er av eldre personer. Årsaken til det ungdommelige preget er selvsagt at i dette tilfellet er oppmerksomheten koncentrert om de yrkesaktive. Under den statistiske betegnelsen enslige hører det i alt ca 1.3 millioner mennesker over 19 år. Det er klart at en så stor gruppe av personer inneholder flere særskilte undergrupper som hver især har sine særtrekk. Blant de yrkesaktive finner vi mange medlemmer av Ensliges Landsforbund som har hatt kravet om bolig av rimelig størrelse som en merkesak i mange år. Det er ofte yngre aleneboende som har en liten bolig.

Tabell 6.5.1

Beregnet antall aleneboere i 1988.

Kilde: Gulbrandsen og Moen 1990.

Alder	Menn	Kvinner	Begge kj	Prosent
25-29 år	26700	21000	47700	17
30-34 år	20800	10800	41600	14
35-39 år	18000	8500	26500	9
40-44 år	17700	8400	26100	9
45-49 år	13300	7600	20900	7
50-54 år	10700	8600	19300	7
55-59 år	11100	13300	24400	8
60-64 år	11600	22300	33900	12
65-69 år	12600	35900	48500	17
25-69 år	142500	136400	288900	100

Tabell 6.5.2

Beregnet antall yrkesaktive av aleneboere i alderen 25-69 år.

Alder	Yrkesaktive.....						
	Andel av alle		Absolutt antall				
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Begge kjønn	%	
	%	%					%
25-29 år	92,6	91,5	24724	19215	43939	24	
30-34 år	99,8	93,9	20758	10141	30900	17	
35-39 år	91,7	96,7	16506	8220	24726	13	
40-44 år	90,6	74,1	16036	6224	22261	12	
45-49 år	74,9	74,4	9962	5654	15616	8	
50-54 år	87,7	72,4	9384	6226	15610	8	
55-59 år	56,1	54,6	6227	7262	13489	7	
60-64 år	58,1	29,0	6740	6467	13207	7	
65-69 år	26,6	12,8	3352	4595	7947	4	
25-69 år	81,4	59,1	113689	74005	187694	100	

Kjønnsfordeling av alle		61%	39%	100%
-------------------------	--	-----	-----	------

6.6 YRKESAKTIVE ALENEBOERE 25-69 ÅR MOT ÅR 2000.

I tabell 6.6.2 er antallet yrkesaktive aleneboere i årene framover beregnet. Grunnlaget er Statistisk Sentralbyrås framskriving av befolkningen etter sivilstand (Rapport 86/22, SSB 1986).

Andelen i yrke er holdt konstant i perioden. Det er andelene fra Boforholdsundersøkelsen 1988 referert foran som er brukt. Utregningene avspeiler derfor forandringen i aldersammensetningen og sivilstands-endringene slik de er framkommet i SSBs framskriving.

Tabell 6.6.1

Personer som ikke er gifte etter kjønn og alder, faktiske tall for 1988 og framskrevne tall for 1990-2000 (utgangen av året).

Kilde: Statistisk sentralbyrå, befolkningsstaatikk og Rapport 86/12.

Alder	1988		1990		1995		2000	
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
25-29 år	109881	76483	104456	77074	110334	82549	102821	75016
30-34 år	67760	47658	68012	47442	75545	59930	80741	63978
35-39 år	46252	35323	46364	34305	59625	45494	65761	55930
40-44 år	40165	33734	37224	31114	45303	37319	56924	47191
45-49 år	26427	25052	27922	26163	38534	35385	45589	40735
50-54 år	21393	21165	21315	21944	29390	30227	39468	39438
55-59 år	20836	24236	19382	23105	22274	26579	30191	34998
60-64 år	21369	33053	20801	31570	20099	29108	22740	32137
65-69 år	22675	46876	23055	45602	21359	39612	20313	35955
Sum 25-69	376758	343580	368531	338319	422463	386203	464548	425378

Tabell 6.6.2

Yrkesaktive personer som bor alene og ikke er gifte etter kjønn og alder, beregnede tall for 1988 - 2000 (utgangen av året).

(Yrkesaktivitet beregnet fra Boforholdsundersøkelsen 1988, se tabell 6.5.2)

Alder	1988		1990		1995		2000	
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
25-29 år	24724	19215	23503	19363	24826	20739	23135	18846
30-34 år	20758	10141	20835	10095	23143	12752	24735	13614
35-39 år	16506	8220	16546	7983	21278	10587	23468	13015
40-44 år	16036	6224	14862	5741	18087	6885	22727	8707
45-49 år	9962	5654	10526	5905	14526	7986	17185	9194
50-54 år	9384	6226	9350	6455	12892	8892	17313	11601
55-59 år	6227	7262	5792	6923	6657	7964	9023	10487
60-64 år	6740	6467	6561	6177	6339	5695	7172	6288
65-69 år	3352	4595	3408	4470	3157	3883	3003	3524
25-69 år	113689	74005	111383	73112	130906	85384	147761	95276
Begge kjønn	187694		184495		216290		243038	

I løpet av tiåret 1990-2000 øker antallet yrkesaktive aleneboere med 60.000 personer under forutsetningene om at andelen i yrke av de som ikke er gifte blir den samme i årene framover. Statistisk Sentralbyrås framskrivinger av de ikke-gifte er lagt til grunn. Det er en viss mulighet for at personer i ikke-gift samliv vil øke fortsatt på 1990-tallet og gi et lavere antall som bor alene enn disse beregningene viser. Noe av en slik økning i samboing er til en viss grad fanget opp i framskrivingene (ved en noe for lav reduksjon av gifte), men neppe alt. Vi anslår derfor at økningen i tallet på yrkesaktive aleneboere vil ligge et sted mellom 40.000 og 60.000 personer i 90-årene.

6.7 KONKLUSJON OM BOLIGBEHOVET

En tredjedel av de yrkesaktive aleneboerne bor trangt eller dårlig. Hovedtrekkene i ønskemålene deres er større boliger som de selv eier. Det er videre langt flere som ønsker seg småhus enn leilighet i blokk eller leiegård, og også flere av de med klare flytteplaner som vil ha småhus enn noe annet.

Boligdekningen for enslige har sannsynligvis stagnert i løpet av 1980-årene idet enslige som ikke bor for seg selv har økt kraftig. I løpet av 1990-årene vil enslige yrkesaktive vokse med anslagsvis 4.000-6.000 i året. For de yngste av dem vil en negativ inntektsutvikling (1982-1987) kunne bety store vanskeligheter med å realisere deres boligønsker.

BILAG 1

BEREGNING AV ANTALL ALENEBOERE I 1988

Det følgende er hovedtrekkene av beregninger gjort i forbindelse med et seminar om husholdninger desember 1989. Ulike utvalgsundersøkelser viser store forskjeller i antall personer som bor alene, noe som skaper uklarhet i kunnskapen om husholdningsutviklingen. Derfor har det vært nødvendig med slike beregninger. Bjørg Moen, Statistisk Sentralbyrå og Ole Gulbrandsen, Norges byggforskningsinstitutt har utført beregningene.

Hvor mange husholdninger var det i 1988?

Dagens data gir ikke et entydig bilde av husholdningsutviklingen på 1980-tallet. Vi har likevel gjort et forsøk på å beregne antall husholdninger i 1988, og dermed utviklingen i tiåret. Om resultatet av beregningen gjenspeiler den faktiske utviklingen, er avhengig av de forutsetningene vi legger til grunn. Folketellingen i 1990 vil gi oss svaret på om beregningsmåten og forutsetningene holder.

En nøkkelfaktor i husholdningsutviklingen er samlivsutviklingen. Det første trinnet i regnestykket er nettopp å finne fram til andelen av den voksne befolkningen som lever i samliv. Vi vet at andelen som lever i samliv uten vigsel har økt i aldersgruppene under 50 år, mens andelen som er gift har avtatt. I regnestykket forutsetter vi at netto-virkningen av disse to utviklingstrekkene er at andelen i samliv i 1988 er lavere enn i 1980 i aldersgruppene under 55 år. Flere intervjuundersøkelser viser nedgang i andelen som lever i samliv (Gulbrandsen 1982, 1983. Noack 1989). Anslaget for hvor stor nedgangen har vært, er betydelig mer usikkert. Vi regner med at noen vil synes vi har tatt for mye i, mens andre vil mene at nedgangen har vært større. I aldersgruppene over 55 år har derimot andelen i parforhold stort sett økt. Denne fordelingen er lite påvirket av samlivsutviklingen på 1980-tallet. Den er stort sett styrt av giftermålsaktiviteten i perioder som ligger et godt stykke tilbake i tid.

Tabell 3 viser hvordan disse forutsetningene slår ut i en lavere andel kvinner som lever i par i 1988 enn i 1980. Den første kolonnene viser hvilke anslag vi har brukt for antall kvinner som lever i ugift samliv. Den neste kolonnene viser andelen kvinner som lever i par i 1988 når både kvinner i gift og ugift samliv er regnet med. I den siste kolonnen er det vist hvordan dette anslaget for 1988 faller ut i forhold til den faktiske situasjonen i 1980. For menn har vi brukt samme nedgang i andelen som lever i par som for kvinner.

Tabell 3. Antall kvinner i ugift samliv og andel kvinner i parforhold 1980 og 1988

Alder	Anslag over ikke-gifte samboende kvinner 1988	Andelen gifte og samboende kvinner av alle 1988	Andel gifte og samboende kvinner av alle 1980	Andel gifte og samboende i 1988 i forhold til 1980 (1980=100)
15-19	3000	2,7	3,9	69,3
20-24	36000	39,4	44,0	89,5
25-29	26190	67,5	75,4	89,5
30-34	17924	80,8	84,6	95,5
35-39	8076	81,6	85,7	95,1
40-44	5805	81,6	85,7	95,2
45-49	3700	80,8	85,0	95,1
50-54	2500	80,3	81,9	98,0
55-59	1500	76,7	76,3	100,4
60-64	1000	69,7	68,4	101,8
65-69	*	59,2	56,9	104,0
70-74	*	46,2	43,1	107,0
75-79	*	31,6	29,1	108,4
80-84	*	18,8	17,4	108,0
85-89	*	9,2	9,2	100,5
90+	*	3,2	3,3	99,0

*) Prosenttallene blant de eldre er så små at vi her bruker andelen gifte for 1988.

Når vi har fått fram fordelingen av befolkningen etter samlivsstatus, har vi samtidig fått et anslag for hvor mange kvinner og menn som er potensielle aleneboere (enslige). Vi har ingen sikre kilder som kan gi oss tall for hvor mange av de enslige som faktisk bor alene. I løpet av 1970-tallet økte denne andelen betydelig, særlig for menn. Det sentrale spørsmålet å ta stilling til er om denne utviklingen har fortsatt på 1980-tallet, og i så fall om økningen har vært like sterk. Vi har forutsatt at det også på 1980-tallet har vært vekst i andelen av de mulige aleneboerne som faktisk bor alene, men at veksten er blitt betydelig redusert i forhold til 1970-tallet. Vi vet jo bl.a. at de unge bor lengre hjemme (Gulbrandsen og Hansen 1985, Andersen 1989), og forutsetter også at endringene på boligmarkedet, særlig i boligprisene i løpet av tiåret kan ha påvirket utviklingen. I tillegg kan en tenke seg at en del aldersgrupper hadde nådd et metningspunkt i

aleneboerandel allerede i 1980.

I tabell 4 har vi beregnet andelen som bor alene på to ulike måter. Det ene alternativet har vi kalt "frysalternativet". Der holder vi andelen som bor alene av kvinner og menn som ikke lever i parforhold konstant på nivået fra 1980. I det andre alternativet har vi forutsatt en vekst på 5 prosent i andelen som bor alene.

Frysalternativet gir et anslag på antall aleneboere på 473 000 i 1988. Alternativet med vekst gir et antall på 497 000. Det er grunn til å tro at frysalternativet er et uttrykk for et absolutt minimum, og vi mener at 497 000 aleneboere gir et riktigere bilde av situasjonen.

Tabell 4. Antall menn og kvinner som bor alene i 1988. To alternative beregningsmåter.

Alder	Andel alene av enslige i 1980. %		Antall som bor alene i 1988			
	Menn	Kvinner	Frysalternativet		Vekstalternativet	
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----
15-19	1,7	3,2	2765	4926	2904	5172
20-24	11,2	21,8	16010	21685	16810	22770
25-29	33,7	39,8	25441	20023	26713	21025
30-34	48,2	34,5	19781	10273	20770	10787
35-39	50,9	29,5	17169	8047	18028	8450
40-44	50,2	28,6	16847	7992	17690	8391
45-49	51,5	34,0	12650	7255	13283	7617
50-54	56,1	43,6	10228	8146	10740	8554
55-59	61,4	55,7	10550	12664	11078	13297
60-64	65,0	66,4	11029	21272	11580	22336
65-69	67,2	73,0	12022	34210	12623	35920
70-74	67,4	74,2	10807	40282	11347	42296
75-79	65,3	71,7	10213	40691	10723	42725
80-84	58,2	62,5	7545	28922	7922	30368
85-89	49,0	50,3	4158	14137	4366	14844
90+	36,5	33,6	1453	4266	1526	4479
Sum			188670	284790	198103	298929
Sum begge kjønn			473460		497032	
=====						

Med utgangspunkt i Boforholdsundersøkelsen 1988 kan det totale antall husholdninger beregnes til 1 646 000. Da er materialet korrigert ved å bruke sivilstandsvekter. Ved å korrigere materialet i forhold til det antall aleneboere vi har funnet fram til i vekstalternativet i tabell

4, øker antall husholdninger til 1 681 500. De to måtene å korrigere materialet på gir altså en forskjell på 35 000 husholdninger. I tillegg fordeler husholdningene seg noe forskjellig på ulike typer. (Dette er anslått ut fra erfaringer fra Boforholdsundersøkelsen 1981 med ulike vektninger).

Tabell 5. Husholdninger i 1988 fordelt etter type. Med to forskjellige vektninger.

	Med sivilstandsvekter		Vektet med vekstaltermativet	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent
Aleneboere	422 000	25,5	497 000	29,5
Andre enslige sammen	69 500	4,0	59 500	3,5
Ektepar uten barn	419 000	25,5	398 000	24,0
Eneforsørgere	113 500	7,0	104 500	6,0
Barnefamilier	622 500	38,0	622 500	37,0
Total	1 646 000	100,0	1 681 500	100,0

LITTERATUR

Foss, Olaf og Rangnes, Jørn: Spekulativt om folketrygden. Kommentartikkel i Sosial Trygd nr. 2 1990.

Gaunt, David: Familjeliv i Norden. Gidlunds forlag. Malmö 1983.

Gulbrandsen, Ole: Mot år 2000 - Bo alene eller sammen?
Prosjektrapport 31. NBI 1987.

Gulbrandsen, Ole og Moen, Bjørg: Husholdninger: Data og definisjoner.
Prosjektrapport 63, NBI 1990.

Gulbrandsen, Ole og Ås, Dagfinn: Husholdninger i 80-årene.
Prosjektrapport 18, NBI 1986.

Hansen, Thorbjørn: Boligstandard og boforhold i åtti-årene.
Rapportutkast. NBI, juni 1990.

Moen, Bjørg: Husholdningsstørrelse og -sammensetning 1960, 1970 og
1980. Noen utvalgte alderstrinn. Rapport 89/15. Statistisk Sentralbyrå
1989.

Kravdal, Øystein: Framskriving av befolkningen etter
kjønn, alder og ekteskapelig status 1985-2050. Statistisk Sentralbyrå,
Rapport 86/22, 1986.

Rangnes, Jørn og Foss, Olaf : Den brysomme befolkningen.
Kommuneforlaget, Oslo 1989.